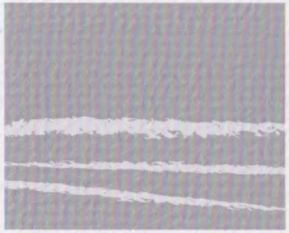
rilke

Almancadan Çeviren: Tanıl Bora

seçilmiş şiirler

Uzak Gece Rüzgârı

ŞİİR

AYRINTI

Rainer Maria Rilke (4 Aralık 1875 - 29 Aralık 1926)

Alman kökenli demiryolu memuru bir baba ve Praglı zengin bir aileye mensup bir annenin oğlu olarak Prag'da doğdu. Çocukluğunu ve ilk eğitimini annenin orta sınıf aidiyet eğilimlerinin belirlediği baskıcı bir ortamda yaşadı. Anne ve baba, oğul dokuz yaşındayken boşandı. 1884'te annesiyle birlikte Viyana'ya gitti. Burada rahiplerce yönetilen seçkin bir okula, daha sonra Avusturya'da Sankt Pölten'deki askerî ortaokula devam etti. Başarılı bir öğrenci olmasına karşın ruhsal dünyasındaki kargaşayı hızlandıran yıpratıcı askerî eğitime idarenin de dayatmasıyla son verdi. 1891'de amcasının himayesinde işletme ve ticaret okumak hedefiyle Linz Ticaret Akademisi'ne kaydoldu. 1895'te Prag'daki Karlova Üniversitesi'nde Alman edebiyatı, sanat tarihi ve hukuk alanlarında ek dersler aldı. Genç Rilke'nin *Leben und Lieder* (*Yaşam ve Şiirler*) başlığında topladığı ilk şiirleri de bu dönemde yayımlandı.

1896-1899 yılları arasında yükseköğrenimini Münih ve Berlin'de sürdürdü. Münih'te tanıştığı Lou Andreas-Salomé ile yolculuklara çıktı. Bu yolculuklar yaşam ve sanat arasında kurduğu kendine özgü yaklaşımın biçimlenmesinde ve yol arkadaşının güçlü etkisi altında sanatçı kimliğinin gelişmesinde önemli rol oynadı. 1900'deki ikinci Rusya yolculuğundan sonra ruh sağlığı bozulan ve Salomé ile yolları ayrılan Rilke aldığı davet üzerine bazı sanatçıların birlikte çalıştığı Worpswede'ye yerleşti. Ertesi yıl Auguste Rodin'in öğrencilerinden Clara Westhoff'la evlendi. Aynı çatı altındaki birlikteliğin çok kısa sürdüğü ama uzun yıllara yayılacak olan bu ilişkiden bir kızları oldu.

Rodin'in davetine uyarak Paris'e gitti. Kısa bir süre ünlü yontucunun özel yazmanlığını yaptığı bu dönemde aralarında sanat koleksiyoncuları, yayıncılar ve sanayicilerin de bulunduğu varlıklı kişilerle yoğun ilişkileri oldu. Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde konferanslar verdi, okuma günlerine katıldı, çok sayıda etkili kişi ve kurumun misafiri oldu. Başka ülke ve kentlere yolculukların sürdüğü bu yıllar içinde, *Die frühen Gedichte* (*Erken Şiirler*, 1902) ve *Das Buch der Bilder (Resimler Kitabı, 1902)* adlı kitaplarını yayımladı. 1905'te *Das Stundenbuch (Saatler Kitabı)*; 1906'da, *Die Weise von Liebe und Tod des Cornets Christoph Rilke (Sancaktar)* basıldı. Sanatsal bakışının yenilenmesinde etkisi olan Rodin'in sanatını irdelediği *Rodin* monografisi (1907) ve ressam Paula Modersohn Becker'e ve genç şair Kont Wolf von Kalckreuth'a adanmış iki *Requiem* de bu dönemin ürünleri arasındadır. Aynı yıl yayımlanan *Neue Gedichte (Yeni Şiirler)* şairin sonraki on yıl içinde varacağı şiirsel dorukların işaret fişeği niteliğindeydi. 1910'da tek romanı olan *Die Aufzeichnungen des Malte Laurids Brigge* (*Malte Laurids Brigge'nin Notları*) yayımlandı. Sonradan 20. Yüzyılın başyapıtları arasında anılacak olan bu roman şairin geniş okur kitleleri tarafından tanınmasını sağladı.

Rilke, Birinci Dünya Savaşı yıllarını ağırlıklı olarak, kısa bir süre askerî arşivde görev yapacağı Münih'te geçirdi. Savaşı tuhaf bir heyecanla karşılayan bir dizi lirik şiir yayımladıysa da insanlığın nasıl bir felaketle karşı karşıya bulun-

duğunu çok kısa sürede anladı. Zihinsel kargaşa, hastalıklar, üretemeyiş sancıları ve içe kapanışlarla geçirdiği bu korkunç dönem sonunda, kimi varlıklı dostlarının ısrarlı desteği sayesinde İsviçre'ye yerleşebildi. Harap durumdaki Muzot Şatosu'nda kalan şair, 1912 yılının fırtınalı bir gecesinde Trieste yakınlarındaki Duino Şatosu'nda başlayan "Ağıtlar" serüvenini uzun yıllar sonra burada tamama erdirdi. İkinci dev yapıtı sayılan *Orpheus'a Soneler* de 1922 yılı kışının aynı günlerinde, iki hafta gibi mucizevi bir sürede tamamlanarak *Duino Ağıtları*'nın yanındaki yerini aldı. Her iki yapıt da 1923'te yayımlandı.

1924 yılında şatonun bahçesinde eline batan bir gül dikeni şairin ölümcül kan kanserine yakalanmış olduğunu açığa çıkardı. Rainer Maria Rilke, iki yıl süren umutsuz tedavi süreçlerinin ertesinde, 26 Aralık 1926'da yaşama veda etti. 2 Ocak 1927 günü, az sayıda dostunun katılımıyla Muzot şatosu yakınlarındaki küçük Rarogne kilisesinin karşısına gömüldü.

Tanıl Bora

1963 Ankara doğumlu. İstanbul Erkek Lisesi'ni ve Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitiren Bora, 1984-88 arasında haftalık haber dergisi *Yeni Gündem*'de gazetecilik yaptı. 1993'ten 2014'e kadar sosyal bilimler dergisi *Toplum & Bilim*'in yayın yönetmenliğini yürüttü. 1989'dan bu yana yazarı olduğu sosyalist kültür dergisi *Birikim*'in 2012'de yayın koordinatörlüğünü, 2016'da yayın yönetmenliğini üstlendi. 1988'den beri İletişim Yayınları'nda araştırma-inceleme dizisi editörü olan Bora, Türkiye'de siyasal düşünceler, özellikle de sağ ideoloji ve milliyetçilik temalı çok sayıda kitaba imza attı. *Milliyetçiliğin Kara Baharı* (1995), *Türk Sağının Üç Hali* (1998), *Medeniyet Kaybı: Milliyetçilik ve Faşizm Üzerine Yazılar* (2006), *Türkiye'nin Linç Rejimi* (2008) ve *Cereyanlar - Türkiye'de Siyasî İdeolojiler* (2017) Bora'nın bu alandaki kitapları arasındadır.

Tanıl Bora telif yapıtlarının yanı sıra 1988'den bu yana farklı alanlarda çok sayıda çevirinin sahibidir. Jürgen Habermas'ın *Kamusallığın Yapısal Dönüşümü* (2015, Mithat Sancar'la birlikte), Ernst Bloch'un *Umut İlkesi* (İki Cilt; 2006, 2012) ve *İbni Sina ve Aristotelesçi Sol* (2018), Wilhelm Schmid'in *Mutsuz Olmak...* (2014), *Aşk Neden Bu Kadar Zordur?* ... (2014), *Arkadaşlıktaki Saadet Üzerine* (2015) gibi kitaplarını Türkçeye kazandırmış olan Bora, Kafka'nın *Dönüşüm* (2016), *Şato* (2018), *Dava* (2018) yapıtlarının da çevirmenidir.

Uzak Gece Rüzgârı'nda Tanıl Bora, küçük bir şahsî Rilke seçkisi sunuyor. Alman dilinin geçtiğimiz yüzyıldaki şiirsel doruklarından olan Rainer Maria Rilke'den, "henüz kesinlikle söylenmemiş-olan"a ulaşma yolunda "kendi derinliklerine inip kulak kabartan" elli lirik şiir. Stefan Zweig'ın, şairin ölümü ertesinde yaptığı, elinizdeki kitaba da aldığımız anıtsal *Rilke'ye Veda* konuşmasında belirttiği gibi "neredeyse imkânsız olanın, saf şairin... kristallerle sarmalanmış, anlamlı ve saydam" şiirleri.

Rainer Maria Rilke

Uzak Gece Rüzgârı

Seçilmiş Şiirler

Ayrıntı: 1234
Şiir Dizisi: 29

Uzak Gece Rüzgârı
Seçilmiş Şiirler
Rainer Maria Rilke

Kitabın Orjinal Adı
Gesammelte Gedichte (1962)

Almancadan Çeviren
Tanıl Bora

Yayıma Hazırlayan
Saliha Nazlı Kaya

Son Okuma
Tanya Varer

Bu kitabın Türkçe yayım hakları
Ayrıntı Yayınları'na aittir.

Kapak Tasarımı
Petek Yılmaz

Kapak Düzeni
Gökçe Alper

Yayıma Hazırlık ve Uygulama
Kani Kumanovalı, Hediye Gümen, Esin Tapan Yetiş

Baskı
Ali Laçin - Barış Matbaa-Mücellit
Davutpaşa Cad. Güven San. Sit. C Blok No. 286
Topkapı/Zeytinburnu - İstanbul - Tel. 0212 567 11 00
Sertifika No: 33160

Birinci Basım: *İstanbul, Eylül 2018*
Baskı Adedi *2000*

ISBN 978-605-314-326-0
Sertifika No.: 10704

AYRINTI YAYINLARI
Basım Dağıtım San. ve Tic. A.Ş.
Hobyar Mah. Cemal Nadir Sok. No.:3 Cağaloğlu – İstanbul
Tel.: (0212) 512 15 00 Faks: (0212) 512 15 11
www.ayrintiyayinlari.com.tr & info@ayrintiyayinlari.com.tr

twitter.com/ayrintiyayinevi facebook.com/ayrintiyayinevi instagram.com/ayrintiyayinlari

Rainer Maria Rilke

Uzak Gece Rüzgârı

Seçilmiş Şiirler

Almancadan Çeviren: Tanıl Bora

Rainer Maria Rilke: "Şiirden Bir Yaşam" İçin Kenar Notu

Kendisinden bir yıl önce doğum esnasında ölen kız kardeşine anıştırmayla René Maria adıyla vaftiz edilen Rilke, Alman kökenli demiryolu memuru bir baba ve Praglı zengin bir aileye mensup bir annenin oğlu olarak 4 Aralık 1875'te Prag'da doğdu.

Çocukluğunu ve ilk eğitim dönemini hırslı annenin yükselme tutkularının belirlediği bir ortamda yaşayan René, annesiyle babası boşandıklarında dokuz yaşındaydı. Birlikte Viyana'ya gitmek zorunda kaldığı annesinin tercihleri doğrultusunda önce Prag'a, piarist rahiplerin yönettiği seçkin bir okula, ardından Avusturya'da Sankt Pölten'deki askerî ortaokul ve devamında Bohemya'da Mährisch-Weisskirchen'deki askerî yüksekokula gitti. Başarılı bir öğrenci olmasına karşın ince yaradılışına uygun düşmeyen bu süreçlerden olumsuz etkilenerek okul idaresinin de dayatmasıyla okuldan ayrıldı. 1891'de işletme ve ticaret okuyacağı Linz Ticaret Akademisi'ne kaydoldu. Eğitimini 1895'te Prag'daki Karlova Üniversitesi'nde aldığı Alman edebiyatı, sanat tarihi ve hukuk dersleriyle derinleştiren genç Rilke'nin *Leben und Lieder* (*Yaşam ve Şiirler*) başlığında topladığı ilk şiirleri de bu yıllarda, 1894'te yayımlandı.

1896-1899 yılları arasında öğrenimini Münih ve Berlin'de sürdürdü. Münih'te Lou Andreas-Salomé ile tanışması genç

şairin yaşamında dönüm noktası oldu. Aynı yıllar içinde Salomé ile Berlin, Floransa ve Rusya'ya gitti. Rus kültür yaşamının birçok önemli figürüyle tanıştığı bu yolculuklar bir yandan yaşamın katı ve çok yönlü gerçeklikleriyle yüzleşmesine zemin sağlarken, bir yandan da yaşam ve sanat arasında kurduğu kendine özgü yaklaşımın biçimlenmesinde, özellikle de yol arkadaşının güçlü etkisi altında sanatçı kimliğinin gelişmesinde önemli rol oynadı.

Lev Tolstoy'la yeniden buluştuğu 1900'deki güney Rusya yolculuğundan sonra ruh sağlığı bozulan ve Salomé ile yolları ayrılan Rilke, ressam Vogeler'in daveti üzerine ağırlıkla ressam ve yontuculardan oluşan bir dizi sanatçının atölyelerde birlikte çalıştığı Worpswede'ye yerleşti. 1901 yılında Auguste Rodin'in öğrencilerinden Clara Westhoff'la evlendi. Aynı çatı altındaki birlikteliğin sadece bir yıl sürdüğü ancak uzun yıllara yayılacak olan bu ilişkiden bir kızları oldu.

Clara'dan ayrılmasından kısa süre sonra Rodin tarafından Paris'e çağrıldı. Bir süre özel yazmanlığını da yapacağı ünlü yontucunun derinlikli kişisel etkisi şairin yaşamında yeni bir dönemin başlangıcıydı. Bu süreçte, başta gelen şiirsel izlekleri arasındaki iç dünya - dış dünya etkileşimi ve nesnelerin varoluş hâlleriyle ilgili farklı bakışının gelişiminde Rodin'in yontu sanatı ve yapıtları üzerindeki irdelemelerinin çok önemli etkisi oldu. Toplum katlarında etkili, sanatsal-kültürel çalışmaları destekleyen, aralarında sanat koleksiyoncuları, yayıncılar ve sanayicilerin de bulunduğu varlıklı kişilerle ilişkileri bu dönemde yoğunlaştı; Avrupa'nın çeşitli ülkelerinden gelen çok sayıda konferans, okuma günü ve misafirlik davetine icabet etti, sonraki yıllarda da kesintisiz devam etmek üzere bu kesimlerin gönüllü desteğinden yararlandı.

Başka ülke ve kentlere yaptığı yolculukların da sürdüğü bu yıllar içinde, önceki yılların birikimi olan, büyük ölçüde romantik ve simgeci öğelerle yüklü şiirlerini *Die frühen Gedichte* (*Erken Şiirler*, 1902) ve *Das Buch der Bilder* (*Resimler Kitabı*,

1902) adlı kitaplarda bir araya getirdi. 1905'te *Das Stundenbuch (Saatler Kitabı)*; 1906'da, ilk hâli daha önceki yıllarda kâğıda dökülmüş ve 1912'deki yeni basımı savaş öncesi ortamdaki okur algısının da etkisiyle on binlerce nüshaya varacak olan *Die Weise von Liebe und Tod des Cornets Christoph Rilke (Sancaktar)* yayımlandı. Ünlü yontucunun sanatsal bakışını ve yapıtının özelliklerini ele alan *Auguste Rodin* monografisi de bu dönemdeki yoğunlaşmasının önemli ürünlerinden biri olarak 1907'de basıldı.

Rilke "çalışma yılları" olarak andığı Paris döneminde, 1908 Kasım'ında, çocukluğundan aşina olduğu sarsıcı ölüm acılarıyla yeniden yüz yüze geldi. Her zaman yaşamla baş etme aracı olarak gördüğü şiir, çoğu kereler olduğu gibi şair için bir şiir yaşamına dönüşecek, ruhunu kavuran rüzgârın acı dolu esini doğum esnasında ölen arkadaşı ressam Paula Modersohn Becker'e ve genç şair Kont Wolf von Kalckreuth'a adanmış iki *requiem*'i getirecekti.

Rilke'nin erken dönem edebî çalışmalarındaki öykülerde ortaya çıkan güçlü anlatı yeteneği, beş yıla yakın bir çalışmanın sonunda 1910'da yayımlanan *Die Aufzeichnungen des Malte Laurids Brigge* (*Malte Laurids Brigge'nin Notları*) adlı romanında en üst ifadesini buldu. Kendi deyişiyle "neredeyse sonsuz biçimde olanaksız olan yaşam konusunda bir çekişme"nin anlatıldığı ve büyük ölçüde özyaşam öyküsüne göndermeler barındıran bu roman, şairin geniş okur çevreleri nezdinde bilinir olmasının da yolunu açtı.

Rilke, insan varlığının ve varoluş sorunlarının görünür-görünmez uçlara doğru titizlikle didiklendiği ve esasen 1907'deki *Neue Gedichte (Yeni Şiirler)* toplamındaki izlekleri devam ettiren bu büyük anlatının içerdiği şiirsel karanlıkları, araya giren bir yıllık Kuzey Afrika yolculuğunu da kapsayan yeni bir gezginlik sürecinin ardından 1912'de ilk parçalarını yazdığı ve on yıl sonra tamama erdiğinde *Duino Ağıtları* adını alacak olan görkemli yapıtında yeniden işleyecekti.

İnsanlık tarihinin o zamana dek gördüğü en büyük kırımlara neden olan Birinci Dünya Savaşı yıllarını ağırlıklı olarak, kısa bir süre askeri arşivde de çalışacağı Münih'te geçirdi. Savaşı içinde bulunulan insanlık durumunu değişikliğe uğratacak mitolojik bir olay biçiminde ele aldığı, esasta şovenizm ve düşmanlık öğeleri barındırmasa da genel ortamın etkisiyle savaş yanlılığında kullanılma riski bulunan az sayıdaki lirik şiirin yeniden yayımlanmasına izin vermedi. İncelikli, kırılgan yapısı savaşın nasıl bir felaket olduğunu çok kısa sürede kavramasını sağladı ve savaş karşıtı düşünceleri pekişti.

Doğası gereği "yurtsuzluğa" yatkın olan, zihinsel kargaşa, hastalıklar, üretemeyiş sancıları ve içe kapanışlarla geçirdiği bu korkunç dönem sonunda gerçekten de yurtsuz kalan şair, kendisinden desteğini esirgemeyen varlıklı dostlarının ısrarlı çabaları sayesinde 1919'da İsviçre'ye yerleşebildi. Bu tarih, Rilke için sanatının arzu ettiği doruklara ulaşacağı bir dönüm noktasıydı. Dostlarının kendisine ayırdığı, ortaçağdan kalma Muzot Şatosu, Rilke'nin belki de tüm yaşamı boyunca biriktirdiği büyük varoluş sancısının müthiş bir şiirsel patlamayla tüm diğer yapıtlarının yanında ama üzerinde ortaya çıktığı, şiirden bir yaşam yapıtına dönüştüğü yer oldu. Paris yıllarında tanıştığı Kontes Marie von Thurn und Taxis'in Trieste yakınlarındaki Duino Şatosu'nda 1912'nin fırtınalı bir kış gecesinde başlayan "Ağıtlar" serüveni, sancılı geri dönüşler ve tıkanışlarla dolu uzun on yılın sonunda 853 dizeden mürekkep on şiirlik son hâline kavuştu. Şairin diğer dev yapıtı sayılan *Orpheus'a Soneler* de aynı 1922 yılı kışında iki hafta gibi mucizevi bir sürede tamamlanarak *Ağıtlar*'ın yanında yerini aldı.

"Ağıtlar" ve *"Soneler"*, Malte'nin *"Notlar"*ında ucu açık belirsizliğe terk edilen insan yazgısı için hâlâ bir acılar ve anlamsızlıklar zorunluluğu vaat etmekten kaçınamasa da yaşamı tüm bu öğeleri de içeren büyük karmaşasıyla birlikte olumlayan bir izleği resmeder: Her şeyin üstünde ve ötesinde

belki de her bir bireyin kendi şiirsel mitolojisini yarattığı devasa bir mitoloji kurmak; anlamsızlıklarla, boşunalıklarla dolu olan "geçici" yaşamın kendisini başlı başına bir "sonsuz" anlam olarak inşa etmek.

Rilke'nin saf şiir içinde kalmak, kendini tümüyle şiir içinde, şiirle var etmek tutkusu rastlantısal veya dönemsel değildi. Bütün bir ömre yayılan bu varlık hâli, şairin toplumsal yaşam içindeki ilişkilerini belirlediği gibi siyasal gelişmeler ve siyaset karşısındaki tutumunu da belirlemiştir. *Ağıtlar*'ın anlamsızlıklar dünyasının çaresizlik içinde ama umudunu yitirmek istemeyen şairi, Birinci Büyük Savaş'ın en az kendisi kadar dehşetle sonuçlanan sonraki devrim günlerinde de genel olarak bu tutumunu korudu. Genelde halk hareketlerine ve hatta radikal sola belli bir empatiyle bir ölçüde yakınlaşmış olsa da çok sınırlı bazı örnekler dışında hiçbir zaman etken bir siyasal müdahil olmadı. Devrimin yenilgiye uğramasından sonra vahşice katledilecek olan Karl Liebknecht'in eşi ve yoldaşlarıyla iletişime kadar varan bu yakınlaşma bile, biyografларından Stefan Schank'ın anlatımına göre, Rilke'yi kendi şiir dünyasında kalmaktan uzaklaştıramamıştı.

Rilke'nin İsviçre yılları, her durumda vazgeçilmezliğini koruyan kısa veya görece uzun yolculuklar yanında nedeni ilk önceleri bir türlü tanımlanamayan rahatsızlık ve hastalıklarla geçti. Farklı senatoryum ve tıbbi merkezlerde süresi değişen tedaviler gördü. *Ağıtlar* ve *Soneler*'den sonra yeni ve bağımsız bütünler üretmemiş olsa da şiirlerini ve çocukluğundan beri vazgeçilmez tutkusu olan bitmek bilmez mektuplarını yazmayı sürdürdü. *Ağıtlar* sonrası bu dönemde, Stefan Zweig'ın yorumuna göre, "kendini son bir yeniden yaratma eylemi" olarak yeni bir dile yöneldi. Proust, Gide, Claudel ve Cocteau'nun da aralarında bulunduğu birçok çağdaş Fransız yazarının Alman dilinin konuşulduğu ülkelerde tanınması için yoğun çaba harcadı. Bir yandan da *Soneler*'deki derinlikli duru tınının izini süren Fransızca şiirlerini kale-

me aldı. Bu şiirlerden bir bölümünü *Vergers* adı altında bir araya getiren Rilke, şiir ve yaşam ilişkisindeki istisnai durumunu kendisininkine yakın bulduğu çağdaşı Paul Valéry'nin kitaplarını da Almancaya çevirerek yayımlattı. Bu son döneminde, Viyanalı genç lirik şair Erika Mitterer'le olağandışı yoğunluktaki şiir-mektuplaşması da özellikle anılmaya değerdir.

1924 yılında, Muzot şatosunun varlıklı dostların süren destekleri sayesinde ıslah edilmiş olan bahçesinde eline batan gül dikeninin yol açtığı dayanılmaz ağrılar şairin geri dönülemez noktada kan kanseri olduğunu açığa çıkardı.

Sonrasındaki umutsuz tedavi süreçleri hiçbir olumlu değişiklik getirmeyecek ve görkemli yaşam gülünün şairi, bir gül dikeninin ne yazık ki çok gecikerek haber verdiği menhus hastalığın pençesinde dramatik biçimde yaşama veda edecekti.

Vasiyetini, daha doğru deyişle gömüt yazıtını bir yıl öncesinden, yine gül imgesi aracılığıyla, insan varoluşunun görkemli yalnızlığını öven şu dizelerle yazmıştı:

"Gül, ey saf çelişki,
onca gözkapağının altında,
hiç kimsenin uykusu olmamanın hazzı"

Rainer Maria Rilke, 2 Ocak 1927 günü, ölümün epey zamandır sadece yaşamın sonsuzluk parçası, bir varoluş hâli olarak değil onu şiir kılmış büyük bir insan yalnızlığının gerçekliği olarak hüküm sürdüğü mor dağların eteğinde, küçük Rarogne kilisesinin karşısına gömüldü.

Son şiirlerinden birinde söylediği gibi *"yüreğin dağlarına terk edilmiş"* ıssız bir coğrafyada.

Emirhan Oğuz
24 Ağustos 2018

R. M. RILKE'DEN SONRA

Tanrım, zamanı geldi; şarap mayalandı çoktan.
Bir evi olmanın zamanı geldi
ya da kimsesiz kalmanın uzunca bir zaman.
Zamanı geldi yalnız olmamanın
ya da tek başına kalacağız uzunca bir zaman.
Kitaplara gömülerek tüketeceğiz saatleri
ya da mektuplar yazarak çok uzak yerlere,
yalnızlığımız içinden uzun mektuplar.
Ve bir ileri bir geri arşınlayıp duracağız sokakları,
huzursuzluk içinde, bir bir düşerken yapraklar.

Primo Levi
29 Ocak 1946

Uzak Gece Rüzgârı

Seçilmiş Şiirler

1
UYUYAN KADININ GÖNLÜNE, KÜÇÜK BİR ARMAĞAN

Helene Skaller'a

Düş manzarası. Gözyaşı sağanağı düşteki.
Ey o gerçek, kalbin boşluğundaki.
İnci dizer gibi, gündüz gözüyle camın altında gibi
Nerede oldu? Nerede battı da yitti?

Ah, dönüşüm: Ben, gözyaşı çağlayanı, ya o?
Almış mıydı beni içine, daha berrak, evvelinden?
Ağlamanın parıltısı mı, yansıyan bana ondan?
Benim mi oldu o yansı, ben ağlamak zorunda
olduğumdan?
Ama niçin ben? Ama niçin o? Birdenbire, niçin
ansızın aramızda melek, bize yol göstermek için?..
Uyanış: açık bitki müzesi,
uykumun yaprağı, dalı, çiçeği.

24 Ağustos1917
Böckel-Bieren

2
İLKBAHAR DÖNÜMÜ GECESİ

Bir ağ serilir aceleci gölge ilmiklerin ördüğü
aydan yapılma bahçe yolları üzerine,
sanki mahpus kalan bir şey hareketlenir içinde,
uzaktakinin el atıp büyüttüğü

Mahpus koku, inat edip durur.
Derken, sanki birden bir dalga
ince bir yerinden ikiye ayırır da ağı,
her şey akar, kaçar, sürüklenir, gider...

Bir defa daha karıştırır, uzak gece rüzgârı,
–o hep bildiğimiz– , sert ağaçların yapraklarını;
ama onların üzerinde, sağlam ve elmastan,
derin ara alanlarda, merasimle,
bir ilkbahar gecesinin büyük yıldızları.

21 Mart 1907
Capri

3
ROBERT FAESI VE BAYAN JENNY FAESI İÇİN

Çoktan unutulmuşun içinden, yükselip yavaşça,
çıksa karşımıza vaktiyle öğrendiklerimiz,
tertemiz işlenmiş, hafif, ölçüsüz
ve dokunulmaz olanda yaşanmış.

Kastımızın olduğu yerde başlar söz;
hükmü sessiz sedasız aşar hepimizi.
Bizi yalnızlaştıran ruh, çünkü,
emin olmak ister birleştirdiğine bizi.

24 Ocak 1924
Muzot

4
GECE DÜŞÜNCELERİ

Dünya gezgini,
sükûn içinde sürdür dolanmayı...
Demek yoktur bilen senden iyi
insan acısını.

Seyrek ışıklarla
başladığında sen koşuna,
Acı, ıslak gözlerini
kaldırır bakar sana.

İçerde
–sesleniyorlarmışçasına sana: Anla! –
derinliklerinin derininde
bir dünya yatıyor ağrılarda...

Bin gözyaşı, konuşuyor,
yatışmaktan uzak ebediyen,
senin sûretin yansıyor
aynasında her birinin.

İlkbahar 1894
Prag

5
PRENSES BAYAN M(ADELEINE) VON B(ROGLUIE)'YE

Biziz işte. Lâkin pek farkımız yok kuzulardan
bizim de geçip gider günlerimiz, hep görüntü ve
kaçışla;
bizden de dönelim istenir, alaca karanlık basar basmaz
çayırlardan,
kimse bizi güdüp sürmez içeri ama.

Sabahtan akşama akşamdan sabaha dışarıda kalırız.
Güneş iyi gelir, yağmur ürkütür bizi;
ayağa kalkabilir ve uzanabiliriz yere
ve cesur olabilir ve biraz çekinebiliriz.

Sadece bazen, böyle acı içinde olgunlaşa dururken biz,
olgunlaşa olgunlaşa neredeyse öleyazmışken, sonra:
Bütün her şey, kavrayamadığımız,
bir sûreti şekillendirir de karşımızda, bakar bize ışıya
ışıya.

Yaz başı
1906

6
GECE GEZİNTİSİ

Hiçbir şey kıyaslanamaz. Çünkü nedir bütünüyle
yalnız olmayan ve nedir ifade edilen her zaman;
hiçbir şeyi adlandırmayız biz, ancak katlanabilir
ve anlayabiliriz, belki bizi sıyırıp geçen
şurada bir parıltının burada bir bakışın
içinde yaşadığını
hayatımız olan şeyin. Karşı koyana
dünya yoktur. Ve çok fazla anlayanın yanından
geçip gider ebedi olan. Zaman zaman
böyle büyük gecelerde sanki
uzak gibiyizdir tehlikeden, eşit hafif parçalarda
dağıtılmış gibi yıldızlara. Nasıl da sıkıştırıyorlar.

17 Nisan 1908
Capri

7
SEVENLER

Bak, nasıl serpiliyorlar birbirlerine;
ruha dönüyor her şey damarlarında.
Bir eksen gibi titreşiyor sûretleri,
her şeyin sıcak, coşkunca döndüğü, etrafında.
Susuzlar ve kavuşuyorlar içileceğe,
uyan ve bak: Kavuşuyorlar görüleceğe.
Bırak batsınlar geçerek iç içe,
dayanmak için birlikte.

Yaz 1908
Paris

8
AKŞAMIN ÇOCUKLARI

Severim memleketin üzerindeki
sessiz solgun saatleri:
Bütün sokaklarda çocuklar
evlerin önünde durur
gizlice elele tutuşurlar.

Çağrıyı hissediyor olmalılar,
uzak çayırlardan kopup gelen bir çağrıyı;
birbirlerine rehber olup
çıkıp gitmek isterler
kendi yurtları olmayan
kara kapılardan.

19 Temmuz 1897
Münih

9
İLKBAHARIN LÂNETİ

Güneş ışığıyla,
çiçekle, türküyle, dereyle,
ne yazık nice
kötü şair de uyanır yine.

Kudretli bir düşünce,
dehşet, rahat bırakmaz onları,
dolabın dibinden bulup çıkarırlar
eski püskü mısraları.

Oyuna ayartmaktır niyeti,
niye, bilmezler,
çekiştirirken
kemanın tozlu tellerini.
Çok geçmez, neşeyle dolup,
bilinçlenip türkülerinden,
kafiye düzer, yapıştırır, uydururlar,
can-ı gönülden.

Bir de sonra acımasızca
talip olup gönüllü kulaklara,
hepsini okurlar
zavallı masum kurbanlarına.

İğrençtir yaygaraları
güçleri, loncaları!
Sanki ant içirmişler
selâmlasınlar diye
ilkbaharın vuslatını.
Ben bahar olsam, yeminle,
kendimi hakarete uğramış hisseder
uğramazdım bir daha.

İlkbahar 1894
Prag

10
SONBAHAR

Yapraklar düşüyor, sanki çok yükseklerden inercesine,
sanki göklerdeki uzak bahçeler sararıp soluyor;
düşüyorlar "hayır" dercesine.

Ve o ağır dünya düşüyor geceleri
yıldızlardan, yalnızlığa.

Hepimiz düşüyoruz. Şu el, düşüyor.
Bak başkalarına: Herkesinki öyle.

Ama biri var, bu düşüşü
ebedî bir şefkatle tutuyor ellerinde.

11 Eylül 1902
Paris

11
SONBAHARIN BİTİMİ

Bir zamandır görüyorum,
her şey nasıl değişiyor.
Bir şey ayağa kalkmış, eyliyor
ve öldürüyor ve acı veriyor.

Bir andan ötekine
aynı bahçeler değil artık bahçeler;
sararıyorken ağır ağır,
sapsarı çürüyor:
yol nasıl da uzaktı bana.

Şimdi boşluktayım
bütün bulvarlara bakıyorum.
Uzak denizlere kadar, neredeyse,
Ciddi, ağır, gökyüzünü
mânilerini onun
görebiliyorum.

Tarihsiz (1902/1906)

12
NASIL DA MUCİZE BEYAZI GECELER OLUR

Nasıl da mucize beyazı geceler olur,
İçinde her şey gümüşten.
Kimi yıldızlar nasıl da parıldar usulca,
sanki dindar çobanlar getiriyordur yanında
yeni bir çocuk İsa'ya.
Kesif elmas tozu serpilmişçesine uzak
görünür buradan kabaran su ve toprak
ve kalplerde, düşgönüllü,
kilisesiz bir inanç yükselir,
mucizelerini işler usulca.

Ekim 1896
Münih

13
UMUT

Sessiz saatler vardır,
arzuların, umutların, fikirlerin usulca
tutunmaya çabaladığı, hayatın ağacına,
imge imge, düş düş didinerek.

Saatler vardır, fırtınalar eser
gövdenin etrafında hepten kudurur çoğalır,
ölür gider umudun taze filizleri
çıkaramaz geceyi.

Ama çok geçmeden, daha sabahına,
yaprakları dökülmüş hayat ağacına
arzular, umutlar, fikirler tutunur,
imge imge, düş düş sarılır.

Sonbahar 1893
Prag

14
RUH HÂLİNİN RESMİ

Gri ağartılar asılı
geniş çayırlığın üzerinde,
yorgun, al basmış yanaklarıyla
gün yükseliyor batıdan.

Nefessiz çöküyor olduğu yere
yamaçların ardı altın oyalı,
ışıktan yorulmuş göz kapakları
huzurla kapanıyor. Düş görüyor.

Düşünde nice güneşli rüya sûretleri...
Sessizce semâdan süzülüp şimdi gece,
eğiliyor üzerine,
yıldızlar gülümseyerek şefkatle.

Tarihsiz (1894)

15
ÖNSEZİ

Bir bayrak gibi kuşatılmışım uzaklarla.
Seziyorum gelen rüzgârları ve yaşamalıyım onları,
aşağıda şeyler daha kımıldamazken;
kapılar henüz sessiz kapanır
ve bacalar sakinken;
pencereler titreşmezken daha
ve toz, ağırken hâlâ.

Ben o sıra bilirim fırtınaları da
coşarım deniz gibi.
Ve kendi içime düşerim genişleyip
ve fırlatıp kendimi, yapayalnız kalırım
o büyük fırtınada.

Tarihsiz (1904)

16
SESSİZLİK

Duyuyor musun, ey sevgili, kaldırıyorum ellerimi –
Duyuyor musun: hışırdıyor...
Fark etmez miyiz nice şeylerin kulak kesildiğini
münzevînin her hâline?
Duyuyor musun, ey sevgili, yumuyorum gözlerimi,
sana kadar ulaşan bir ses, *bu da.*
Duyuyor musun, ey sevgili, açıyorum yine...
... ama sen neden yoksun burada?

En ufak hareketlerimin izi
kadife sessizlikte görünür kalıyor;
en küçücük coşku,
uzakların gerili perdesine bırakıyor silinmez izini.
Nefes alışlarımla bir yükseliyor bir alçalıyor
yıldızlar.
Kokular dudaklarımdan içmeye geliyor,
ve ben el bileklerini fark ediyorum
uzak meleklerin.
Sadece onlar düşündüğüm: Sadece
seni göremiyorum.

Tarihsiz (1900/1901)

17
AKŞAM

Akşam, tebessümüyle örtüyor üstünü dünyanın
ve dünyanın güzel sevgili çocuklarının.
Dünya kendi yolluyor, güneş ışınını istirahata:
"Git! Çocuklarımı daha fazla şımartma."

Gidiyor o. Son bakışlarıyla kamaştırıyor gözünü
dünyanın. Sonra dönüp bakıyor bir defa daha geri
dağların orada. Dünya ise sesini çıkarmadan işaret
ediyor ona,
yollayacağını, nicedir özlenen geceyi.

Bütün çiçekler, düş sarhoşu,
yorgun başlarını yeryüzünün göğsüne yaslıyor.
Sadece akşam, farkında kendi ihtişâmının,
son ışığının pırıltısını onun başına serpiyor,

sanki övünerek saf altınla taçlandırmak istermiş gibi
Ne var ki dünya başını eğiyor, ve ağlıyor
apaydınlık gözyaşlarıyla. Susun! Sanki o böyle dua
ederek
gökyüzüyle anlaşıyor.

İlkbahar 1894
Prag

18
YALNIZ

Yabancı denizlerde gezmiş biri misâli,
ebedî yerliler arasında, mekânım benim;
onların masalarının üzerinde dolu dolu günler,
banaysa, hep uzaklarda, sûretler.

Bir dünya uzanıyor yüzüme,
belki bir ay gibi ıssız
hiçbir duyguyu yalnız bırakmıyor ama onlar,
ve bütün sözleri kalabalık.

Yanımda getirdiğim şeyler, uzaklardan,
kıyaslarsam sizinkilerle, nadir görünüyorlar – ;
koca yurtlarında hayvandılar,
burada, nefeslerini tutuyorlar utançtan.

2 Nisan 1903
Viareggio

19
BİZDEN ÖNCEKİLER VE BİZ

"Ülkeye ışık –
Budur, istediğimiz bizim."
1884, Jens Peter Jacobsen

Bizden öncekiler severlerdi gümbürtüsünü
fırtınaların yağmurlu uçurumlarda,
dağların devasa görkemini,
kuduran derenin sel olan lânetini
ve delirmiş dalgaların endişeli körfezlerde
inleyerek can verişini.

Bizim istediğimiz, başka bir şey:

Bakmak kırlarda uzağa
tâ semânın hududuna,
güvenmek bir sarışına,
titreyen bir düşten
aydınlık yollar tutmak
geçip alacakaranlık koruluktan,
bekleyen çayırlarda
sanki yurdunda olmak.
Gitgide sessizleşip
hep daha ileriye varmak,
bahçenin hallerini
ve sükûnetini anlamak.

Tarihsiz (1898)

20
ÇAYIRDA

Tepelerin kıvrımlarının
yorgun gökyüzünü tuttuğu yerde, uzakta,
morun tonlarıyla
şimdiden akıp gidiyor dünya.

Keskin hatlarıyla ağaçlar
dağın eteğinde, gösteriyorlar kendilerini
solgun, belirsiz ışıkta, çepeçevre
düş görüyor çayırlar.
Düş görüyor ve düşlerinin üzerinde
ılık bir akşam esintisinin yelpazesi,
fakat âh, gülümseyerek akşam esintisine
yok, gece selâmı verecek mis kokulu taze çiçek.

Yarı kurumuş boş çalılıklar
uzatıyor topraktan çıplak başlarını,
ve o, sessiz bir yeisle, tartıp duruyor
bir elinden öbür eline, cılız deve dikenlerini.

Nisan 1894
Prag

21
PIETÀ

Şimdi tamama eriyor felaketim ve dolduruyor beni
olmadan bir ismi. Donuyorum, bir taşın
içinin donduğu gibi.
Tek bildiğim, kaskatılığımla:
Büyüdün –
... ve büyüdün,
kocaman bir acı olup da
taşmak için
kalbimden.
Şimdi kucağımda yatıyorsun boylu boyunca,
şimdi artık doğuramam seni
ben.

1912

22
SEVEN KADIN

Bu benim pencerem. Daha şimdi
öyle hoş uyandım ki.
Havada süzüleceğim sandım.
Nereye uzanır benim hayatım,
ve nerede başlar gece?

Neredeyse hep Ben
diyecektim dört bir yanım;
kristal gibi saydam
Uçurum, karartılmış, suskun.

Neredeyse yıldızları bile
tutacaktım içimde;
öyle büyük görünüyor bana kalbim;
bıraktı onu geri seve seve,

onu belki de sevmeye başlayacak
belki kendimde tutacaktım.
Hiçbir yerde anlatılmamış kadar yabancı
bakıyor bana yazgım.

Neyim ben koydukları
bu sonsuzluğun altında,
bir çayır gibi güzel kokarak,
salınıp bir o yana bir bu yana,

haykırarak hem, hem korka korka,
duyacak diye birisi çığlığımı,
ve bir başkasında
yok olmaya yazgılı.

Tarihsiz (1907/1908)

23
(BAYAN FANETTE CLAVEL İÇİN)

Susmak. En samimî susan,
konuşmanın köklerine dokunur.
Büyüyen her bir hece
birden onun zaferi olur:

Sususştaki susmayana,
alaycı fesada,
karşı zafer: çekip gider iz bırakmadan,
söz, yüzünü gösterdiğinde ona.

23 Ocak 1924
Muzot

24
MİSAFİR

F. X. Burri için

Kimdir misafir? *Bendim* o, *Sizin* muhitinizde.
Ama her misafir çoğalır kendi saatinde;
misafir olmanın kadim sebebinden ötürü
ne olduğunu bilmediği bir şey katılır ona çünkü.

Gelir ve gider. Kalıcı değildir.
Ama bir an, kollandığını hissettiğinde,
toparlar kendini iyiliğin dengesinde
tanınana da tanınmayana da eşit mesafede.

13 Kasım 1919
Luzern

25
MÜZİĞE

Müzik: Heykellerin nefesi. Belki:
İmgelerin sükûtu. Ey dil dillerin son bulduğu
yerin dili. Ey, göçüp gitmekte
olan yüreklere doğru dikey duran zaman.

Duygular, kimin için? Ey, duyguların sen'i
Dönüşüm, neye? – : kulağa dolan manzaraya.
Sen, yabancı: Müzik. Sen içimizdeki kökten serpilmiş
kalp boşluğu. En mahremimiz,
bizi aşan, taşan bizden dışarı, –
kutsal veda:
en aşinâ uzaklık olarak, öteki
olarak kuşatan içimizi
Havanın yanı:
saf,
devasa,
oturulmaz artık orada.

11-12 Ocak 1918
Münih

26
BİR İLKBAHAR RÜZGÂRI

Kaderdir, bu rüzgârla gelen:bırak, ah bırak
gelsin bizi sıkıştıran körlemesine her şey üzerimize,
ateşinde yanacağımız – : her şey.
(Bulabilsin diye bizi sessiz ol, kımıldama.)
Hey, kaderimiz gelir bu rüzgârla.
Bu yeni rüzgâr, bir yerlerden,
isimsiz şeyleri yüklenmiş sendeleyerek,
aşıp denizi getirir, *kim olduğumuzu.*

...Biz olsaydık gerçekten. Evimizde olurduk.
(İnerdi kalkardı içimizde gökler.)
Ama bu rüzgârla hiç durmadan
aşıyor bütün gücüyle üzerimizden kader.

15 Şubat 1907
Capri

27
EVVEL BAHAR

Yumuşadı, sertlik. Şefkat örtüldü birden
grinin üstüne, çayırlara serili.
Küçük suların tonlaması değişti.
İncelikler, belirsiz,

yeryüzüne uzanıyor uzaydan.
Ülkenin uzaklarına gidiyor yollar ve gösteriyor.
Ansızın görüyorsun onun yükseldiğini,
o ifadenin boş ağaç gövdesindeki.

20 Şubat 1924
Muzot

28
SONBAHAR

Ey bakışın yüksek ağacı, yaprak döken:
Şimdi büyümek, misilsizliğiyle
Dallarını delip geçen gökyüzünün dengi olmak demek.
Derin ve yoğun görünürdü yazla doluyken,
Başı aşina bize, neredeyse düşünür gibi.
Şimdi gökyüzünün yoludur, bütün içi. Ve gökyüzü ne bilsin bizi.

Bir aşırılık: bir kuşun uçuşu gibi
Önümüzde yeni açılana atarız kendimizi,
O, yalnız dünyalarla ilişkideki
Vüs'atin hakkıyla reddeder bizi. Sınırlarımızın
Dalga-duyguları bir temas arar
Ve ona bayrak olan açıklıkta bulur teselliyi –
.....
Ama bir sıla hasretidir, ağacın başının kastettiği.

Sonbahar sonu 1924
Muzot

29
CAPRI KIŞINDAN DOĞAÇLAMALAR

(I)

Gün be gün dimdik duruyorsun kalbimin karşısına,
dağlar taşlar,
el değmemiş orman, yol yok iz yok; Tanrım, yalnız
başıma
bir düşüyor bir kalkıyor, kayboluyorum gün be gün
tekrar tekrar dolaşarak
dün geçmiş olduğum yollarda.
Bazen bir rüzgâr tutup beni, yol çatında,
işaret verircesine, bir patikanın başına fırlatıyor,
veya bir yol, sessiz sedasız beni içip bitiriyor.
Ama senin alt edilmemiş iraden
patikaları sanki şapla bağlıyor birbirine,
ta ki çürük oluklar misâli,
yitip gidene dek uçurumun şafağında...

Bırak beni, bırak, gözlerim kapalı,
yok olup giden gözlerimle, bırak,
sırtım dev sütunlara dayalı,
bekleyeyim kıyında
ki beni damla damla eriten bu baş dönmesi,
geri koysun yerine
alt üst olmuş hislerimi.
İçimdeki her şey mi hareket halinde?
Hiçbir şey mi yok, sıkı duran,
bir hakkı olan, kendi ağırlığı üzerinde?
En korktuğum, en kıymetlim,
girdap çekiveriyor onu derinlerine
hiçbir şey değilmiş gibi...

Yüz, benim yüzüm:
Kiminsin sen? Ne için şeylerin
yüzüsün?
Nasıl yüzü olabilirsin böyle bir İç'in,
içinde sürekli bir başlangıcın
eriyip gitmekle balyalandığı?
Ormanın yüzü var mı?
Şu bazalt dağ,
yüzsüz değil mi?
Deniz, yükselmez mi,
yüzü olmadan,
deniz tabanından?
Onda yansıyan gökyüzü,
alınsız, ağızsız, çenesiz değil mi?

Hayvanlar insana
al benim yüzümü, diye yalvarıyormuş gibi
gelmez mi bazen?
Yüzleri ağır gelir onlara da,
birazcık ruhlarını
epeyce içinde tutarlar hayatın. Ya biz?
Ruhun hayvanları, içimizdeki
her şeyin şaşkına çevirdiği,
hâlâ hiçbir şey için hazır olmayan, biz otlayan
ruhlar,
yalvarmıyor muyuz geceleri hüküm sahibine,
kendi karanlığımızın şu yüz-olmayanı için?

Karanlığım, karanlığım benim, senin yanındayım işte,
ve her şey geçip gidiyor dışarıda;
dilerdim ki,
bir hayvanınki gibi
bir ses büyüsün içimde,
tek bir çığlık, her şeye yetecek. -
Gelip de kaçan kelimelerin sayısından bana ne, zira
binlerce defa ötmüş ve yine ötmüş bir kuşun sesi,
minicik bir kalbi öyle genişletiyorsa,
O'nun için de öyle aydınlık ve iyi işitilir,
soluğun kalbiyle, koruluğun kalbiyle birleştiriyorsa...
Her defasında, gün doğdukça,
en sarp kayalıklara tırmanan.
Kalbimi beynimin üstüne diker de,
özleyişimi, bir de yalnızlığımı koyarsam üstüne
küçücük kalır,
çünkü O daha yüce.

(II)

Peki ya yüzlercesi arasından, dolup taşan
kalbimi yeniden, capcanlı, bulsaydım,
tekrar ellerimin arasına alsaydım,
yüzlercesi arasından bulunmuş, kalbim;
ve içimden çıkarıp da onu,
dışarıya, gri sabah yağmuruna doğru kaldırsaydım,
uzun yolları hatırlayan ve sürekli dönüp duran güne,
veya akşamlara, geceye,
yaklaşan, dupduru insan sevgisine.

Ve uzatsaydım onu, elimden geldiğince, sessizliğe ve rüzgâra,
artık yapamadığımda,
sen alır mısın onu?
Ah, al da ek onu bir yere!
Hayır, fırlatıver bir kayaya, granite,
nereye düşerse düşsün, senin elinden çıkar çıkmaz
kök sürecek, geçirecektir pençelerini,
yıllardan saklanan, en yalçınına, dağların.
Kök sürmezse eğer, körpe değildir demek yeterince,
dağ sıralarından, kayalardan öğrenecektir her şeyin cinsini, rengini zamanla,
yatıp sivri ve keskin kayaçlarının altında,
onunla birleşip onunla dökülecek
onunla göğüs gerecektir fırtınaya.

Ve yere bırakmak istersen eğer onu
derin denize midye kabukları arasına,
kim bilir, orada yuva ağzından
bir hayvan uzanır da belki,
tutmak, çekmek ister seni
ışınlarıyla,
beraber uyumaya.

... bırak herhangi bir yerde
bulsun bir köşe,
senin yıldızlarının sana yetmeyeceği
bir yer olmasın ama. Bak düşüyor o uzayda.

Hayvan kalbi gibi,
gece gündüz onu elinde tutman gerekmez ki;
bir an bile kaldıysa içerde!
Senin için aziz olanların kalplerini
saklayabilirsin en fakir mahalde
orada çiçek açar, fayda sağlarlar sana.
.....
Ey, sen özgür ve anlaşılmaz, savurgan,
sıçrar gibi fırlayıp geçiyorsun yanımdan.
Ey kızıl geyik! Ey yüzlük ihtiyar!
Habire bir boynuz atıp başından,
hafiflemiş kaçıyorsun avcılarının arasından,
(her şey nasıl taşıyor seni!)
onların görebildiğiyse sadece, ey erişilmez olan,
dünyanın kapılarının kapandığı, senin ardından.

(III)

Ne çok şey parçalanarak açılmış duruyor,
seni ararken gecikmiş telaşlı eller tarafından:
Bilmek istemişlerdi.
Ve eski bir kitapta bazen
anlaşılmaz, koyu yazılı bir yer.
Oradaydın bir vakitler. Nereye kaçtın?

Birisi seni tuttuğunda, kırdın onu,
onun kalbi açıktı hâlâ, sense yoktun orada;
konuşan biri her söylediğinde sana,
nefessiz kalıyordu: Nereye gidiyorsun?

Bana da oldu. Lâkin, ben hiç sormam sana...
Sadece hizmet ederim, sıkıştırmam asla.
Bekler, yüzümdeki arzulu bakışı
tutarım günlerin rüzgârına
ve kınamam geceleri...
(Çünkü görürüm bildiklerini)

Aralık 1906
Capri

30
GEÇİCİLİK

Saatlerin akan kumu. Sonsuzca yitip gider,
saadetle kutsanmış yapı da, sessizce.
Hayatın rüzgârı dinmez. Artık hiçbir şeyi taşımayan
sütunlar,
bağlantısız, uzatıyorlar başlarını işte.
Lâkin çürüme: daha mı acıklı, çeşmenin
yıldız tozuna buladığı aynaya dönmesinden?
Dönüşümün dişlerine uzatalım kendimizi,
ürperen başıyla kavrasın bizi.

Şubat sonu 1924
Muzot

31
TANRILAR YÜRÜRLER

Tanrılar hep bizim semâmızın başladığı yerde,
aynı şekilde yürürler belki;
ağır başak demetlerimiz, düşüncelerdeki gibi,
yetişir rüzgârına semânın döndürerek onları hafifçe.
Onları hissetmeyi unutanınki, tam vazgeçiş olmaz:
Katılırlar yine de.
Suskun, sade ve mutlu, kuruluşuna
başka bir ölçü gelir birdenbire.

Mart sonu 1924
Muzot

32
CİDDİYET SAATİ

Kim şimdi ağlıyorsa herhangi bir yerde dünyada,
sebepsiz ağlıyorsa, dünyada,
bana ağlıyordur.
Kim şimdi gülüyorsa herhangi bir yerde, gece,
sebepsiz gülüyorsa biri, gece,
bana gülüyordur.
Kim şimdi herhangi bir yerde yürüyorsa dünyada,
sebepsiz yürüyorsa, dünyada,
bana gidiyordur.
Kim şimdi herhangi bir yerde ölüyorsa dünyada,
sebepsiz ölüyorsa, dünyada,
bana bakıyordur.

Ekim 1900
Berlin-Schmargendorf

33
APOLLON'UN KADİM GÖVDESİ

Hiç görmemiştik, bilmiyorduk, o şaşırtıcı başını,
yüzünde göz bebeklerinin olgunlaştığı.
Ama gövdesi adeta bir şamdan, hâlâ kor gibi yanıyor,
sadece geri çekilmiş bakışı,

korumuş kendini, parlıyor. Önden görünüşü
göğsün, kamaştıramazdı gözünü yoksa,
kalçanın hafifçe dönüşünde,
bir tebessüm yürümezdi, doğurganlığı taşımış olan
araya.

Yoksa şekli bozulur, bodur kalırdı bu taş,
omuzları arasından sarkardı saydam bir düşüşle,
ışıldamazdı yırtıcı bir hayvanın kürkü gibi böyle;

sığmayıp çerçevesini parçalamazdı
bir yıldız gibi: çünkü yok orada bir yer,
seni görmeyen. Sen değiştirmelisin hayatını.

Yaz başı 1908
Paris

34
AŞK ŞARKISI

Nasıl tutayım ki ruhumu,
değmesin diye seninkine? Nasıl
tutup da kaldırayım onu senin üzerinden başka
şeylere?
Ah, karanlığın ortasında yitik bir şeylerin içine
koyayım isterdim ruhumu,
yabancı, sessiz bir yere,
senin derinliklerin titreşirken titreşmeyen.
Lâkin her şey, bize dokunan, sana ve bana,
ikimizi birden alıyor, iki telden tek ses çıkaran
yayın çekişi gibi.
Hangi enstrümanın teliyiz?
Hangi kemancı tutuyor elinde bizi?
Ah, güzel şarkı.

Mart ortası 1907
Capri

35
BAUDELAIRE

Anita Forrer için

Sadece şair, birleştirdi, dünyayı,
bin parçaya bölünen.
Güzele görülmemiş onayını verdi,
Fakat ona eza vereni kutladığından kendisi,
enkazı sonsuza kadar temizledi:

Ve yine de dünya olur yok eden.

14 Nisan 1921
Berg am Irchel

36
GİRİŞ

Her kim olursan ol: akşam çıkarsın,
içindeyken her şeyi bildiğin odandan;
son duran evindir, önünde uzakların:
Her kim olursan.
Aşınmış eşikten kendini kurtaramayan
yorgun gözlerinle,
kara bir ağacı kaldırır yavaşça,
sıska, yalnız; koyarsın göğün önüne.
İşte yaptın dünyayı. Büyüktür o,
Ve bir söz gibi, susarken olgunlaşır.
İraden onların anlamını idrak ettiği gibi,
şefkatle bırakırlar gözlerini.

24 Şubat 1900
Berlin-Schmargendorf

37
SEVGİLİYE

Gelirsin bana doğru yamaçtan aşağıya
bayramlık kıyafetinle, beyazlar içinde;
dalga gibi yumuşak kıvrımları
hışırdayarak akar Meryem yalnızlığına.

Bir selâm tomurcuklanır ağzında,
el sallayışın rüzgâr olur,
akşamın kızıl saatinde
mutluluğu taşırsın soğuk memlekete...

*

Ey yüce varlığım, yine
hep rehberim ol yolunda;
gel, ve sessizce,
günbegün mucizeler yarat bana.

Çok eza çektim,
öldü, kırıldı çok şey, –
şimdi ben kör adımlarla
senin hayatının peşinden gidiyorum.

Çok eski acılar
bir affedişe ric'at ediyor,
altın köprüler kuruyorlar
senin lûtfuna.

Sen; hep veren eller,
yabancı mutlulukla çiçek açmalı.
Ürkek bir kayın ağacının sallanışı gibi yumuşak
cömert yaşanmışlıktan
bir ritmin titreyişi kalır içinde.

Bunlar, eller
ince eklemli, sessizce çabalayan;
ve haberleri olsaydı katedrallerden eğer,
bütün halkın önünde
çiçek açarlardı yara izlerinde.

*

Ellerin birbirine karışması,
uzun bir öpücük serin dudaklara,
ışıldayan beyaz yollarda, sonra,
dolaşırız baştan başa çayırları.

Sessiz, beyaz çiçek yağmuruyla
ilk öpücüğünü bize gönderirken, gün, –
sanki tarlalardan çıkıp da gelecek olan, mutlaka,
Tanrıya doğru yürüyoruz gibi gelir bana.

Ocak 1987
Prag

38
GECELEYİN İNSANLAR

Geceler, kalabalık için değil.
Komşundan ayırır seni gece,
sen onu aramamalısın yine de.
Ve odanda ışığı açarsan geceleyin,
bakmak için insanların yüzlerine,
düşünmelisin: Kime.

Işık korkunç çirkinleştirir insanları,
yüzleri akar aşağı,
ve bir araya gelişlerinde geceleri,
görürsün, sendeleyen bir dünyanın
darmadağın istiflendiğini.
Alınlarında, sarı ışık,
bastırır tüm düşünceleri,
bakışlarında şarabın titreşimi,
sarkar ellerinden,
konuşurken,
birbirini anlamanın ağır tavırları;
bu arada hep derlerken, *Ben, Ben,*
kastettikleri: Herhangi biri.

25 Kasım 1899
Berlin-Schmargendorf

39
GELİN

Çağır beni, sevdiğim, seslen bana bağırarak!
O kadar bekletme nişanlını pencerede.
Eski çınarlı yollarda
nöbet beklemez artık akşam:
boştur sokak.

Ve eğer gecenin evine
kapatmaya gelmezsen beni sesinle,
mecbur, kendi ellerimden çıkıp
akarım
koyu mavinin bahçelerine....

20 Eylül 1898
Berlin-Schmargendorf

40
KRALİÇE DENİZ

Kızıl günün alevi çoktan sönüp
Felç olmuşken güneşin süzülüşü,
Siyah kadifeye sarınır deniz,
Beyaz kakımla süslü.

Kırıştıkça kırışır gece kıyafeti
Yarı yarıya düşte gibi;
On basit balıkçı kayığı,
Aşık ve mahçup, tutarlar eteğini.

Tarihsiz (Ağustos 1895)
Misdroy

41
KOMŞU

Yabancı keman, gelir misin peşimden?
Kaç uzak şehirde
konuşmuştur benimkiyle senin yalnız gecen?
Yüzlercesi mi çalıyor seni? Tek biri mi?

Var mıdır bütün büyük şehirlerde,
sen olmasan, çoktan nehirlerde
kaybolmuş olacak birileri?
Ve neden hep beni bulur ki?

Neden, her zaman komşuyum ben,
beni endişe içinde şarkı söylemeye
ve şunu demeye zorlayanlarla: Hayat ağırdır
bütün şeylerin ağırlığından.

Tarihsiz (1902/1903)
Paris

42
HANS CAROSSA İÇİN

Kaybetmek de *bizimdir*; unutmanın bile
var bir sûreti, dönüşümün kalıcı imparatorluğunda.
Bırakılan döner durur; biz de nadiren merkez olmaz
mıyız çemberlerin birine:
Onlar, kutsal sûreti çizer çevremize.

7 Şubat 1924
Muzot

43
SEVEN KADIN

Evet, özlüyorum seni. Kendi avucumdan kayıyorum,
kaybederek ben'i,
umutlanmadan reddedeceğime
senin tarafından bana geleni
ciddi ve şaşmaz ve dikkatli.

... o vakitler: Ah, nasıl biriydim,
ne bir çağıran, ne ele veren beni;
suskunluğum, sanki bir taşınki,
derenin mırıltısını üzerine serdiği.

Ama şu ilkbahar haftalarında, şimdi,
bir şey biraz yavaşça
bu bilinçsiz karanlık yıldan kopardı beni.
Bir şey, zavallı sıcak hayatımı
herhangi birinin eline teslim etti
daha dün ne olduğumu bilmeyen biri.

Tarihsiz (1902/1906)
Paris

44
KIŞ KIT'ALARI

Yoksun günlere daha uzun katlanmalıyız şimdi
direnmenin kabuğu içinde;
hep savunarak kendimizi,
duymadan yanağımızda açılan rüzgârın derinliğini.
Gece güçlü, ama menzili çok uzakta,
tatlılıkla kandırır onu bir zayıf lamba.
Teselliye bırak kendini: Don ve sertlik hazırlar
gelecekteki duyarlıkların gerilimini.

Hissetmiyor musun artık
geçen yazdan kalan gülleri? Hisset, düşün:
saf sabah saatlerinin dinlenmiş sükûnetini,
örümcek ağıyla sarılı yollarda yürümenin hafifliğini?
Düş kendi içine, sarsıl, uyandır
sevgili hazzı: Kaybolmuş o senin içinde.
Ve neyi kaçırdığının bir vakit varırsan farkına,
sevin, en başından başlayacağına.

Belki dönenen güvercinlerin bir parıltısı,
bir kuş sesi, sanki bir şüphe misâli,
bir çiçeğe takılan bir bakış (gözden kaçar ya ekserisi),
gecenin mis kokan beklentisi.
Doğa tanrısallıkla dolu: Kim başarabilir bunu,
öylesine doğal yapmazsa onu bir Tanrı.
Çünkü kim içinde hissetse, itkisini,
gönlü kabarır, ellerine sarılırdı.

Bolluk bereket içindeymiş gibi davranır,
daha yeni bir şey almayı ummazdı artık,
bolluk bereket içindeymiş gibi davranır,
bir şey kaçırmış olduğunu düşünmezdi,
bolluk bereket içindeymiş gibi davranır,
ölçüsüz yükselen arzuyla,
sırf nasıl kaldırabildiğine şaşırırdı:
bu kararsız ve muazzam kifayet hissini.

Aralık sonu 1913
Paris

45
HATIRA

Ve beklersin, beklersin geleceğini bilerek o Bir'i,
hayatını sonsuz çoğaltanı;
o kudretli, alışılmamışı,
taşlar uyanır,
derinlikler, sana döner.
Kitap raflarında ciltler
altın ve kahve renginin alacasına keser;
senin aklında memleketler, gezdiğin,
imgeleri, elbiseleri
kadınların, tekrar yitirdiğin.

Sonra birden fark edersin ki, bu, oydu.
Kalkarsın, işte önündedir
geride kalmış bir yılın
korkusu ve sûreti ve duası.

Tarihsiz (1902/1906)

46
ÖĞLEN

Maviye kesmiş orman gölünün üstüne nasıl ağır
yığılmış suskunluk.
Gizli bir mırıltının titreşimi geliyor
çiçeklerin boyun eğdirdiği dallardan.

Pırıl pırıl yusufçuk, vızıldayarak, hızla
Yöneliyor çıplak düzlüğe, –
Orada, yükselen kamışlıkta hışırdayarak dolaşıyor
Hiç düşünülmemiş bir düşünce.

Yaz 1894
Prag

47
SEVENLERİN ÖLÜMÜ

Sadece herkesin bildiğini bilirdi, ölüm hakkında:
Bizi alıp suskunluğa ittiğini.
Ama kadın, onun tarafından sürüklenmeyip de,
hayır, sessizce sıyrılıp adamın gözlerinden,

kayıverince meçhul gölgelere,
ve öte tarafta şimdi hissedince
onların aya benzer kız gülüşünü
ve hayır işlediklerini, kendi usullerince:

o zaman öyle tanıdık geldi ki ölüler ona,
sanki onlar vasıtasıyla yakın akrabaydı her bir insanla;
bıraktı ötekiler konuşsun ve inanmadı

ve mevkii iyi, hep güzel, diye tanımladı o diyarı –
Ve kadının ayak basacağı yeri yokladı.

22 Ağustos - 5 Eylül 1907
Paris

48
YALNIZLIK

Yalnızlık, bir yağmur gibi.
Denizden yükselip dikilir akşamların karşısına;
uzak ve sapa düzlüklerden,
çıkar, zaten hep kendisinin olan göğe,
ancak oradan düşer, şehrin üzerine.

Belirsiz saatlerde bastırır yağmur,
sabaha döndüğünde bütün sokaklar,
hiçbir şey bulamamış vücutlar,
ayrıldıklarında birbirlerinden, hayal kırıklığı içinde ve üzgün;
ve aynı yatakta uyumaya mecbursa
birbirinden nefret eden insanlar:

işte o vakit nehirlere karışır yalnızlık...

21 Eylül 1902
Paris

49
"RÜYALARIM NASIL DA ÇAĞIRIYOR SENİ ÇIĞLIK ÇIĞLIĞA..."

Rüyalarım nasıl da çağırıyor seni çığlık çığlığa.
Zor zahmet düşman olduk birbirimize,
şimdi öldürmek istiyor ruhum,
bu zavallı, korkak yalnızlığı.

Umut yok, yelkeni şişirecek.
Sadece şu uzun, beyaz sessizlik,
kımıltısız arzumun
soluksuz bir korkuyla kulak kesildiği.

1897

50
OKUYAN

Epeydir okuyordum. Bu öğlenden beri,
pencerelerde yağmur hışırtısı.
Artık işitmiyordum dışarıdaki rüzgârı:
zorluydu kitabım.
Endişeden kararan çehreler gibi,
bakıyordum sayfalarına,
ve zaman, şaşıyordu benim okuyuşuma. –
Birden başka bir şavk vurdu sayfaların üstüne,
ürkek karmaşası yerine kelimelerin
akşam, akşam... hepsinin üzerinde.
Gözümü kaldıramıyorum daha,
uzun satırlar yırtılıyor ama yine de,
kelimeler iplerini koparıp yuvarlanıyorlar istedikleri yere...

O an anlıyorum: dolup taşan ışıltılı bahçelerin
üzerindeki gökler çok geniş;
bir defa daha gelmeliydi güneş. –
Şimdi yaz gecesi, göz alabildiğine:
dağınıklık pek öbekleşmiyor,
karanlık, uzun yollarda insanlar geziniyor,
ve tuhaf bir uzaklıktan, daha büyük bir anlamın ifadesi
bu sanki,
hâlâ vâkî olan o azıcık şey, işitiliyor.
Ve şimdi kaldırınca gözlerimi kitaptan,
hiçbir şeyi yabancılamayacağım ve büyüyecek her şey.
Burada içerde yaşadığım ne ise, o var dışarıda,
her şey sınırsız, burada da orada da;
yeter ki daha sıkı dolanayım ona,
bakışlarım düştüğünde şeylerin üstüne
ve kitlelerin vâkur sadeliğine, –
o vakit yeryüzü taşar kendisinden:
Tüm göğü kavrar âdeta,
ilk yıldız, son ev gibi olur.

Eylül 1901
Westerwede

Notlar

R. M. RILKE'DEN SONRA

29 Ocak 1946. Şiir, Rilke'nin 21 Eylül 1902 tarihli "Sonbahar Günü" (Herbsttag) adlı şiirine anıştırmayla yazılmıştır. Çev. Emirhan Oğuz. Primo Levi, *Ad ora incerta* (Belirsiz Saatte), Garzanti, Poesie, 1984, s. 19.

1. UYUYAN KADININ GÖNLÜNE, KÜÇÜK BİR ARMAĞAN (Kleine Gegengabe ins Gemüt der Schläferin)

24 Ağustos1917, Böckel bei Bieren. Helene Skaller'ın rüyasını anlattığı mektubuna yanıt. *Gedichte* (Şiirler) *1906-1926*, Insel Verlag, 1953, s. 355.

2. İLKBAHAR DÖNÜMÜ GECESİ
(Die Nacht der Frühlingswende)

21 Mart 1907, Capri. *Gedichte* (Şiirler) *1906-1926*, Insel Verlag, 1953, s. 145; *Saemtliche Werke, Band II* (Bütün Eserler, Cilt II), Insel Verlag s. 26.

3. ROBERT FAESI VE BAYAN JENNY FAESI İÇİN
(Für Robert Faesi und Frau Jenny Faesi)

24 Ocak 1924, Muzot. *Duino* Ağıtları matbu nüshası üzerine ithaf olarak yazılmıştır. Robert Faesi (1883-1972): İsviçreli şair, hikâyeci, eleştirmen. *Rilke* biyografisi, yayımlanan çok sayıda yapıtı arasında dikkat çeker. *Saemtliche Werke, Band II* (Bütün Eserler, Cilt II), Insel Verlag, s. 258.

4. GECE DÜŞÜNCELERİ (Nachtgedanken)

İlkbahar 1894, Prag. Rilke'nin çıkardığı *Wegwarten* dergisinin ilk sayısında yayımlanmıştır. *Traumgekrönt: Neue Gedichte* (Düşten Taç: Yeni Şiirler), Leipzig, Verlag von P. Friesenhahn, 1897, s. 27; *Saemtliche Werke, Band III* (Bütün Eserler, Cilt III), Insel Verlag, s. 121.

5. PRENSES BAYAN M(ADELEINE) VON B(ROGLIE)'YE (An die Frau Prinzessin Madeleine von Broglie)

Yaz başı, 1906. *Gedichte* (Şiirler) 1906-1926, Insel Verlag, 1953, s. 193; *Saemtliche Werke, Band II* (Bütün Eserler, Cilt II), Insel Verlag, s. 10.

6. GECE GEZİNTİSİ (Nächtlicher Gang)

17 Nisan 1908, Capri. *Gedichte* (Şiirler) *1906-1926*, Insel Verlag, 1953, s. 207; *Saemtliche Werke, Band II* (Bütün Eserler Cilt II) Insel Verlag, s. 30.

7. SEVENLER (Die Liebenden)

Muhtemelen, Yaz 1908, Paris. "Bu kitabın ilk elyazmalarından küçük bir şiirle Alfred W. Heymel'e içtenlikle, Paris, Ocak 1909, R. M. Rilke" ithafıyla, *Der neuen Gedichte anderer Teil* (Yeni Şiirler, Diğer Bölüm, 1908) kitabının bir nüshasına el yazısıyla yazılmıştır. *Gedichte* (Şiirler) *1906-1926*, Insel Verlag, 1953, s 208; *Saemtliche Werke, Band II* (Bütün Eserler, Cilt II), Insel Verlag, s. 31.

8- AKŞAMIN ÇOCUKLARI (Abendkinder)

19 Temmuz 1897, Münih. *Saemtliche Werke, Band III* (Bütün Eserler, Cilt III), Insel Verlag, s. 452.

9- İLKBAHARIN LÂNETİ (Fluch des Frühlings)

İlkbahar 1894, Prag. *Saemtliche Werke, Band III* (Bütün Eserler, Cilt III), Insel Verlag s. 427.

10- SONBAHAR (Herbst)

11 Eylül 1902, Paris. *Das Buch der Bilder (1. Buch, 2. Teil)* (Resimler Kitabı; 1. Kitap, 2. Bölüm); *Gesammelte Gedichte* (Toplu Şiirler), Insel Verlag, 1962, s. 156.

11- SONBAHARIN BİTİMİ (Ende des Herbstes)

Tarihsiz, 1902/1906. *Das Buch der Bilder (1. Buch, 2. Teil)* (Resimler Kitabı; 1. Kitap, 2. Bölüm); *Gesammelte Gedichte* (Toplu Şiirler), Insel Verlag, 1962, s. 155.

12- NASIL DA MUCİZE BEYAZI GECELER OLUR (Es gibt so wunderweiße Nächte)

Ekim 1896, Münih. *Traumgekrönt: Neue Gedichte* (Düşten Taç: Yeni Şiirler), Leipzig, Verlag von P. Friesenhahn, 1897, s. 31.

13- UMUT (Die Hoffnung)

Sonbahar 1893, Prag. Şair tarafından yayınlanmış, 1891-1905 arası şiirleri içeren derlemeden. *Saemtliche Werke, Band III* (Bütün Eserler, Cilt III), Insel Verlag, s. 420.

14- RUH HÂLİNİN RESMİ (Stimmungsbild)

Tarihsiz; muhtemelen, 1894. *Saemtliche Werke, Band III* (Bütün Eserler, Cilt III) Insel Verlag, s. 425.

15- ÖNSEZİ (Vorgefühl)

Tarihsiz; muhtemelen, Sonbahar 1904, İsveç. *Das Buch der Bilder (1. Buch, 2. Teil)* (Resimler Kitabı; 1. Kitap, 2. Bölüm); *Gesammelte Gedichte* (Toplu Şiirler), Insel, 1962, s.158.

16- SESSİZLİK (Die Stille)

Tarihsiz; muhtemelen, 1900/1901, *Das Buch der Bilder (1. Buch, 2. Teil)* (Resimler Kitabı; 1. Kitap, 2. Bölüm); *Gesammelte Gedichte* (Toplu Şiirler), Insel, 1962, s.135.

17- AKŞAM (Der Abend)

İlkbahar 1894, Prag. *Saemtliche Werke, Band III* (Bütün Eserler, Cilt III) Insel Verlag s. 426.

18- YALNIZ (Der Einsame)

2 Nisan 1903, Viareggio. *Das Buch der Bilder (1. Buch, 2. Teil)* (Resimler Kitabı; 1. Kitap, 2. Bölüm); *Gesammelte Gedichte* (Toplu Şiirler) Insel, 1962, s. 149.

19- BİZDEN ÖNCEKİLER VE BİZ (Die vor uns und wir)

Tarihsiz. Rilke'nin esin bulduğu ve sonraki yıllarda Almancaya çevirdiği Danimarkalı şair Jens Peter Jacobsen'e

(1847-1885) ithafen, muhtemelen 1898'de yazılmış. *Narrenschiff* dergisinin ilk sayısında yayınlanmıştır. *Saemtliche Werke, Band III* (Bütün Eserler, Cilt III), Insel Verlag, s. 448.

20- ÇAYIRDA (Auf der Heide)

Nisan 1894, Prag. *Saemtliche Werke, Band III* (Bütün Eserler Cilt III), Insel Verlag, s. 428

21- PIETÀ (Pieta)

Pietà: Kucağında ölü İsa Mesih'i tutan Meryem Ana heykeli; Michelangelo'nun başyapıtlarından. Vatikan'daki Aziz Petrus Bazilikası'ndadır. *Das Marien-Leben* (1912), s. 27; *Gesammelte Gedichte* (Toplu Şiirler), Insel 1962, s. 433. Rilke'nin "Pietà" (Maria Magdalena) adlı bir başka şiiri de Neue Gedichte (Yeni Şiirler, 1907) kitabında yer alır.

22- SEVEN KADIN (Die Liebende)

Der neuen Gedichte anderer Teil (Yeni Şiirler, Tarihsiz (1907/1908). Der neuen Gedichte anderer Teil (Yeni Şiirler, Diğer Bölüm, 1908); Diğer Bölüm, 1908); *Gesammelte Gedichte* (Toplu Şiirler), Insel, 1962, s. 377.

23- BAYAN FANETTE CLAVEL İÇİN

(Für Frau Fanette Clavel)

23 Ocak 1924, Muzot. Fanette Clavel: Rilke'nin Basel'deki bir okuma etkinliğinde tanıştığı, İsviçreli bir sanayicinin eşi. *Duino Ağıtları*'nın bir nüshası üzerine yazılmış olmakla birlikte sonraki yıllarda *Ağıtlar* bütününde söz-konuşma izlekli yorumlara konu olmuş bir şiir. *Saemtliche Werke, Band II* (Bütün Eserler, Cilt II), Insel Verlag, s. 258.

24- MİSAFİR (Der Gast)

13 Kasım 1919, Luzern. Luzern'de orman müfettişliği yapan F. X. Burri'ye ithafen yazılmış. *Gedichte* (Şiirler) *1906-1926*, Insel Verlag, 1953, s. 367.

25- MÜZİĞE (An die Musik)

11 ve 12 Ocak 1918, Münih. Münihli banka yöneticisi Alfred Wolff'un eşi Hanna Wolff'a "sevginin ifadesi olarak" ya-

zılmış şiir. *Gedichte* (Şiirler) *1906-1926*, Insel Verlag, 1953, s. 125; *Saemtliche Werke, Band II* (Bütün Eserler, Cilt II), Insel Verlag, s. 111.

26- BİR İLKBAHAR RÜZGÂRI

(Ein Frühlingswind)

15 Şubat 1907, Capri. *Gedichte* (Şiirler) *1906-1926*, Insel Verlag, 1953, s. 196; *Saemtliche Werke, Band II* (Bütün Eserler, Cilt II), Insel Verlag, s. 16.

27- EVVEL BAHAR (Vorfrühling)

Tarihsiz; muhtemelen 20 Şubat 1924, Muzot. *Gedichte* (Şiirler) *1906-1926*, Insel Verlag, 1953, s. 73; *Saemtliche Werke, Band II* (Bütün Eserler, Cilt II), Insel Verlag, s. 158.

28- SONBAHAR (Herbst)

Sonbahar sonu 1924, Muzot. *Gedichte* (Şiirler) *1906-1926*, Insel Verlag, 1953, s. 179.

29- CAPRI KIŞINDAN DOĞAÇLAMALAR

(Improvisationen aus dem Capreser Winter)

"Doğaçlamalar" 1925'te Rilke tarafından Katharina Kippenberg için bu başlık altında toplanmıştır (bkz. Peter Sprengel, *Geschichte der deutschsprachigen Literatur* (Almanca Edebiyatın Tarihi) *1900-1918*. Dört bölümden oluşan bu dizinin *Uzak Gece Rüzgârı* seçkisine alınan ilk üç bölümü Aralık 1906'da yazılmıştır (IV. Bölüm, Şubat 1907). *Gedichte* (Şiirler) *1906-1926*, Insel Verlag, 1953, s. 135-141, (IV. Bölüm s. 142); *Saemtliche Werke, Band II* (Bütün Eserler, Cilt II), Insel Verlag, s. 11-15, (IV. Bölüm s. 17). Katharina Kippenberg (1876-1947) Rilke'nin en önemli dostlarındandır; *Rilke* biyografisi 1935, mektuplaşmalarıysa 1954'te yayımlandı.

30- GEÇİCİLİK (Vergänglichkeit)

Tarihsiz; muhtemelen Şubat sonları 1924, Muzot. *Gedichte* (Şiirler) *1906-1926*, Insel Verlag, 1953, s. 77; *Saemtliche Werke, Band II* (Bütün Eserler, Cilt II), Insel Verlag, s. 159.

31- TANRILAR YÜRÜRLER (Götter schreiten)

Gedichte (Şiirler) *1906-1926*, Insel Verlag, 1953, s. 93; *Saemtliche Werke, Band II* (Bütün Eserler, Cilt II), Insel Verlag, s. 159.

32- CİDDİYET SAATİ (Ernste Stunde)

Ekim 1900, Berlin-Schmargendorf. *Das Buch der Bilder (1. Buch, 2. Teil)* (Resimler Kitabı; 1. Kitap, 2. Bölüm); *Gesammelte Gedichte* (Toplu Şiirler) Insel Verlag, 1962, s. 161.

33- APOLLON'UN KADİM GÖVDESİ

(Archaïscher Torso Apollos)

Yaz başı 1908, Paris. *Neue Gedichte (Yeni Şiirler, 1907); Gesammelte Gedichte* (Toplu Şiirler), Insel Verlag, 1962, s. 313.

34- AŞK ŞARKISI (Liebes-Lied)

Mart ortası 1907, Capri. *Neue Gedichte, 1. Teil* (Yeni Şiirler, 1. Bölüm) 1907; *Gesammelte Gedichte* (Şiirler), Insel Verlag, 1962, s. 238.

35- BAUDELAIRE

14 Nisan 1921, Berg am Irchel. *Gedichte* (Şiirler) *1906-1926*, Insel Verlag, 1953, s. 385. Charles Baudelaire'in *Les Fleurs du Mal* (Kötülük Çiçekleri, Insel Verlag, Bibliotheca Mundi, 1920) nüshasına, Anita Forrer için el yazısıyla yazılmış ithaf şiir. İsviçreli grafolog Forrer (1901-1996), 1919'da bir okuma gününde genç bir şiir tutkunuyken tanıştığı Rilke ile şairin trajik ölümüne kadar altı yıl boyunca mektuplaşmıştı. Mektuplar Insel Verlag tarafından 1982'de yayımlanmıştır.

36- GİRİŞ (Eingang)

24 Şubat 1900, Berlin-Schmargendorf. *Das Buch der Bilder (1. Buch, 1. Teil)* (Resimler Kitabı; 1. Kitap, 1. Bölüm); *Gesammelte Gedichte* (Toplu Şiirler) Insel Verlag, 1962, s. 127.

37- SEVGİLİYE (An die Geliebte)

Ocak 1897, Prag. Şiirin dört bölümü için sırasıyla bkz.: "Gelirsin bana doğru yamaçtan aşağıya...", *Saemtliche Werke, Band III* (Bütün Eserler, Cilt III), Insel Verlag, s. 555; "Ey

yüce varlığım, yine ...."; *Saemtliche Werke, Band III* (Bütün Eserler, Cilt III), Insel Verlag s. 173; "Sen; hep veren eller ...", *Saemtliche Werke, Band I* (Bütün Eserler, Cilt I), Insel Verlag s. 125-126; "Ellerin birbirine karışması...", *Saemtliche Werke, Band I* (Bütün Eserler, Cilt I), Insel Verlag s. 129.

38- GECELEYİN İNSANLAR
(Menschen bei Nacht)

25 Kasım 1899, Berlin-Schmargendorf. *Das Buch der Bilder (1. Buch, 2. Teil)* (Resimler Kitabı; 1. Kitap, 2. Bölüm); *Gesammelte Gedichte* (Toplu Şiirler) Insel Verlag, 1962, s. 148.

39- GELİN (Die Braut)

20 Eylül 1898, Berlin-Schmargendorf. *Das Buch der Bilder (1. Buch, 2. Teil)* (Resimler Kitabı; 1. Kitap, 2. Bölüm); *Gesammelte Gedichte* (Toplu Şiirler) Insel Verlag, 1962, s. 134.

40- KRALİÇE DENİZ (Königin See)

Tarihsiz; muhtemelen Ağustos 1895, Misdroy. *Wegwarten* (1895) efemera derlemesi içinde. *Saemtliche Werke, Band III* (Bütün Eserler, Cilt III), Insel Verlag s. 120.

41- KOMŞU (Der Nachbar)

Tarihsiz; muhtemelen 1902/1903, Paris. *Das Buch der Bilder (1. Buch, 2. Teil)* (Resimler Kitabı; 1. Kitap, 2. Bölüm); *Gesammelte Gedichte* (Toplu Şiirler) Insel Verlag, 1962, s. 148.

42- HANS CAROSSA İÇİN (Für Hans Carossa)

7 Şubat 1924, Muzot. *Saemtliche Werke, Band II* (Bütün Eserler, Cilt II), Insel Verlag, s. 258. Hans Carossa (1878-1956): Goethe Ödülü'nü de kazanmış Alman şair, romancı ve denemeci.

43- SEVEN KADIN (Die Liebende)

Tarihsiz; muhtemelen 1902/1906, Paris. *Das Buch der Bilder (1. Buch, 2. Teil)* (Resimler Kitabı; 1. Kitap, 2. Bölüm); *Gesammelte Gedichte* (Toplu Şiirler) Insel Verlag, 1962, s. 133.

44- KIŞ KIT'ALARI (Winterliche Stanzen)

Aralık sonu 1913, Paris. *Gedichte* (Şiirler) *1906-1926*, Insel Verlag, 1953, s. 36; *Saemtliche Werke, Band II* (Bütün Eserler, Cilt II), Insel Verlag, s. 62.

45- HATIRA (Erinnerung)

Tarihsiz; muhtemelen 1902/1906. *Das Buch der Bilder (1. Buch, 2. Teil)* (Resimler Kitabı; 1. Kitap, 2. Bölüm); *Gesammelte Gedichte* (Toplu Şiirler), Insel Verlag, 1962, s. 155.

46- ÖĞLEN (Mittag)

Tarihsiz; muhtemelen Yaz 1894, Prag. *Wegwarten* (1895) efemera derlemesi içinde, 1. Sayı. *Saemtliche Werke, Band III* (Bütün Eserler, Cilt III), Insel Verlag s. 116.

47- SEVENLERİN ÖLÜMÜ (Der Tod der Geliebten)

22 Ağustos - 5 Eylül 1907, Paris. *Der neuen Gedichte anderer Teil (Yeni Şiirler, Diğer Bölüm; 1908); Gesammelte Gedichte* (Toplu Şiirler), Insel Verlag, 1962, s. 317.

48- YALNIZLIK (Einsamkeit)

21 Eylül 1902, Paris. *Das Buch der Bilder (1. Buch, 2. Teil)* (Resimler Kitabı; 1. Kitap, 2. Bölüm); *Gesammelte Gedichte* (Toplu Şiirler), Insel Verlag, 1962, s. 153.

49- "RÜYALARIM NASIL DA ÇAĞIRIYOR SENİ ÇIĞLIK ÇIĞLIĞA..."

("Wie meine Träume nach dir schreien")

1897. *Erste Gedichte* (İlk Şiirler), 1913, 1. Basım.

50- OKUYAN (Der Lesende)

Eylül 1901, Westerwede. *Das Buch der Bilder (2. Buch, 2. Teil)* (Resimler Kitabı; 1. Kitap, 2. Bölüm); *Gesammelte Gedichte* (Toplu Şiirler), Insel Verlag, 1962, s. 213.

Modern Şiir*
Rainer Maria Rilke

Öncelikle sizden hoşgörü ve sabır rica ediyorum. Bir saat boyunca şiir üzerine konuşma dinlemenin kolay şey olmadığının tümüyle bilincindeyim. Eğer bu mesele çoktan gazetelerde yer almış ve çok tatsız biçimde kesinlik kazanmış olmasaydı, sözgelimi Zola ya da Profesör Schenk gibi daha canlı bir şeyler üzerine konuşmak konusunda çabucak ve gizlice anlaşmaya varabilir, çıkarken de dışarıdakileri inandırmak için şöyle lirik olarak aydınlanmış yüz ifadeleri takınabilirdik. Ama bu artık olası değil; biri bizi ele verebilir. O yüzden, üzülerek hoşgörü ve sabır rica etmek zorundayım. Fakat rahat olun: Başınıza hiçbir şey gelmeyecek ve aslında şu ana dek lirik diye kabul ettiğiniz şey hakkında çok az şey söyleyeceğim. Çok özel fikirlerim var. Bunları ifade ederken bazı şeyleri hararetle vurgulayacak olursam gençliğime verin; bazen Dün'e karşı haksızlık ediyor gibi görünecek olursam, yüceliğini ve görkemliliğini müjdeleyeceğim büyük bir Yeni ile dopdolu olduğum içindir, kusuruma bakmayın.

Yani değişiklik yok. Konumuz: *Ultramodern şiir.*

Bakınız: Bireyin, yüzeysel olaylar seli altında *kendini bulma* yönündeki ilk denemelerinden bu yana, günlük şamata-

* 5 Mart 1898 Prag'da Yapılmış Konuşma. "Moderne Lyrik". Rainer Maria Rilke: *Sämtliche Werke, Band V* (Bütün Eserler, Cilt V). Insel Verlag, 1965, s. 360-394.

nın ortasında varlığının en derin yalnızlıklarına kadar kulak kabartma yönündeki ilk çabasından bu yana *Modern Şiir* var.

Yani –lütfen ürkmeyiniz– aşağı yukarı 1292 yılından beri. Dante'nin ilk, genç aşkının basit öyküsünü *Yeni Hayat* (*Vitae Nuova*) adlı eserinde anlattığı, büyük Rönesans'ın hemen arifesinde bir yıldır bu.

Soyağacından hoşlanan varsa, *İlahi Komedya*'nın (*Divina Comedia*) şairini genç şair kuşağımızın atası olarak görebilir ve gönül rahatlığıyla kendisini de bir soylu olarak kabul edebilir. Hoşlanmayanlara ise şunun güvencesini verebilirim: Her sanatçı için, henüz kesinlikle Söylenmemiş Olan'a ve kendisiyle başlayan o Yeni'ye ulaşana kadar varlığının derinliklerine inip kulak kabartması koşuluyla, atası olmayan bir İlk olabilme güvencesinin temelinde bizzat yüce Floransalı yatmaktadır.

Birey ancak okulda edinilmiş bütün alışkanlıkları geride bırakarak ve başkalarının duygularını benimsemeyi aşarak kendi sesinin o en derin temeline kadar indiğinde, ancak o zaman sanatla yakın ve içten bir ilişki kurar: *Sanatçı olur*. Tek ölçüt budur. Bunun dışında fırça ya da kalem ya da iskarpela ile uğraşmak; bireyin ve çevresinin, sözgelimi tütün içmek veya boş boş oturmak gibi, kayıtsız kalabileceği veya sıkılacağı kişisel bir alışkanlıktır sadece. Kabul etmek gerekir ki bu sanat alanlarında büyük beceriye sahip kişiler de var. Ama ne kadar usta olurlarsa olsunlar, yalnızların netliği seven inancı gibi kitlelerin belirsiz dürtüsünün de aynı şekilde özlem duyduğu o büyük ilerlemeye bir katkıları olacağına pek inanmıyorum. Çünkü unutmayınız ki sanat, amaç değil, sadece bir yoldur. Aksi hâlde dünyaya renk katmak bir ressamın amaçlayacağı en son şey olurdu; müzisyen ise çıkardığı seslerle tını sarayları inşa etmeyi en derin icraatı olarak olumlamak zorunda kalırdı; bu ise sonuçta evrenin uyumunu, *büyük bir* düzeni bu yetersiz minyatürlerle bozmak ve taklit etmekten başka anlam taşımazdı. Sanatın kendisini, dış dünyanın (ister idealize edil-

miş, ister olabildiğince sadık tekrarı olsun) taklidinde gerçekleştirdiği yönündeki bu talihsiz görüş, sürekli olarak yeniden canlanıyor. Bu batıl inancı dirilten zaman, sanatsal etkinlik ile yaşam arasındaki bu sözde uçurumu da sürekli olarak yeniden yaratıyor. Bunu yaparak da yanılgısının tek olası sonucunu ortaya koyuyor. Gerçekten: Eğer böyle olsaydı, o zaman sanatçılar çocuklara ya da erkekler silahlarını kuşanırken iskambil kâğıdından evler yapan veya budalaca gülümsemeleri renkli bilyelerin parlaklığına yansıyan aptallara benzerdi. Ama eğer bunların aralarında olgun ve aklı başında biri varsa, sanırım onu, derin bir küçümsemeyle kırbaçlayarak korkakça yattığı pusudan çekip almak gerekirdi.

Sanatçıları büyük hayat yolunun dışlanmışları olarak görmeyi seven bu moda anlayış, sanatı en aşağılayıcı anlamda amatörlükle karıştırdığı için, aslında sanatçılar açısından hiç tehlike arz etmiyor olmalıydı. Yalnız bu yanılgıdan hareketle gerçek sanata kadar ulaşan ve orada, hasara değilse de gecikmelere neden olan yansıma etkileri de var. Bir örnek: Sanat, ne zaman yine maskesi düşürülmüş ve budalaca bir lüks olduğu ortaya çıkmış gibi algılandığı bir dönemden geçse, hemen ardından şuursuzca, yaşamla yakın ve lüzumlu bağlantısını göstermeye çalışır. Ürkek ürkek günün en çarpıcı güncel olgularına sarılır, bir savaşı, bir kralı yüceltir, evet hatta küçük siyasal ya da toplumsal parti çıkarlarının hizmetine girer: Taraflı hâle gelir. Ve böylece tam da yine haklı ve –bırakın serbestçe söyleyelim– faydalı bulunmaya başlandığı an, en az sanat olduğu andır. Çünkü günün yüzeysel, önemsiz olaylarına öfke ya da beğeni tavrıyla eşlik eden bir sanat – istediği kadar yurtsever olsun, şiirli ya da resimli gazeteciliktir. Eğitsel ve kültürel değeri kesinlikle küçümsenmemelidir ama *sanat* değildir. Almanya'nın, tam da şiirin böyle eğitsel ve kültürel rol oynadığı, şarkılara düşkün bir dönemi vardı ve o dönemin müzik almanakları bugün edebiyat tarihiyle uğraşanlardan çok toplumsal siyaset ve kültür tarihiyle uğraşanla-

ra ilginç gelir. Fakat o zamandan beri Almanlarla şairlerinin şiiri arasındaki uçurum tekrar büyümüş ve en sonunda süreğenleşmiştir. Ve birileri, zaman zaman drama veya roman yazarının mütevazı var olma hakkını tümüyle yadsımama inceliğini gösterse de, şair aslında genel olarak, en iyi olasılıkla gereksinimi olmadığı için şiir yazan, bazen gülünç, köhne ama her durumda lüzumsuz bir kişi sayılır. Geçenlerde Westfalyalı bir baron ve stajyer yargıcın açtığı dava üzerine, Richard Dehmel'in *Kadın ve Dünya* (*Weib und Welt*) kitabından bir sayfanın çıkarılmasına karar verildi. Alman okura büyük haksızlık yapılıyor. Bir şiire sahip olduğunu çoktan unuttu; yani bu bir sayfa onun için hiçbir biçimde tehdit oluşturmaz ve onun ahlâkını bozmaz.

İnanmayacaksınız. Şiirimiz istem dışı yalnızlık yıllarına; alçalmadan, günün modasına yanaşmaya çalışmadan katlandı; ben ise şimdi sizlere şunu söylemek için buradayım: O yaşıyor. Ve size bir şey daha açıklayayım: Kendisi sağlıklı, büyük ve güçlü.

Bu nedenle, bana öyle geliyor ki, önce size ve sizin şahsınızda Alman okuruna bu kalıcı ve uzun süreli ilgisizlik için içten teşekkür etmeliyim. Çünkü bunun şöyle sonuçları olmuştur: İzlenmeyen alanda her türlü sanatın özü en saf hâlde korunmakla kalmayıp, bu dinginlik içinde Yeni, uygulamalı sanatlar yoluyla gizli gizli ve fark edilmeden size yaklaşan yeni biçim doğmuştur. Bunun karşısında büyük kalabalığın, kendi isimlerinin fazla ses getirmediğini düşünen birkaç genç insanın, iyi şiirler yerine –ki bunlardan kimsenin haberi olmayacaktı– kötü dramalar ve öyküler yazmış olmasından ibaret tutumunun eksileri ise önemsizdir.

Yukarıda söylediğim gibi, şiir içinde sanatsal çabanın doğası kendisini öylesine sahtelikten uzak ve saf hâlde korumuştur ki, genel anlamda sanatın, yeni sanatın tanımını, deyim yerindeyse oradan ödünç alabilirim. Sizlerden ise çok rica ediyorum, bunu en azından şu an için kabul etme inceli-

ğini gösteriniz, çünkü aşağıda anlatacağım her şey bu tanımla yaşam bulacak ya da bulmayacak.

Sanat bana bireyin, dar ve karanlık olanı aşarak en küçüğünden en büyüğüne her şeyle iletişim kurma ve bu tür sürekli karşılıklı konuşmalar içinde bütün yaşamın sessiz kalmış son kaynaklarına yaklaşma çabası olarak görünüyor. Şeylerin sırları bireyin içinde, en derin duygularıyla kaynaşır ve seslerini sanki onun özlemleriymiş gibi yükseltirler. Bu samimî itirafların zengin dili güzelliktir.

Yani gördüğünüz gibi, sanatçı sadece yaşamdan dışlanmış biri olmamakla kalmaz, tersine, sanat daha ziyade, sanatçının en sessiz sedasız şeylere bile yalvaran sorularıyla yaklaşıp hiçbir yanıtla tatmin bulmayarak sürekli yoluna devam etmek zorunda oluşuyla, daha hareketli –bence– daha burnu havada bir yaşam biçimini temsil eder. – Eğer bütün sanatlar güzellik dilinin birer lehçesiyse, o zaman söz konusu duyguların en incelikli dışa vurumu, konusunu duygularda bulan sanatta, yani şiirde en açık biçimde görünür olacaktır. Ama ister bir gün batımı ister bir ilkbahar manzarası olsun, bu duygu konusunun kendisi bile bana, akşamüstü veya çiçekli gün ile hiçbir ilgisi olmayan, ama fırsattan istifade ruhta çözülen ve serbest kalan daha hassas, çok kişisel itiraflar için sadece bahane olarak görünüyor. Yani inanın bana, eğer herhangi bir yerde böyle şiir aracılığıyla zamanımızın en derin ve en gizli umutlarına kulak misafiri olabiliyorsak, tam da orada sanat bahanesinin ardındaki saf sanat niyeti, bu bahanenin önünde diğer sanatlarda olduğundan daha fazla geçtiği içindir. Bu olabiliyor, çünkü bana daima konu olarak görünen bahane, burada bütün diğer sanatlarda olduğundan çok daha saydam, daha hareketli ve değiştirilebilirdir.

Ressamda, örneğin resimdeki manzara konusunun, en derinlerdeki belli duygulardan kurtulma fırsatı olarak ortaya çıkmasına karşın, şair için, ruhunun alacakaranlığından gelen

çeşitli özel duyguların izdüşümü olan geniş, soluk bir manzara duygusu söz konusudur. Fakat belirli araçlarla çalışan ressam, artık bu manzaraya bağlıyken, yani bütün itiraflarını söz konusu manzara tarafından verili ve sınırlanmış kendine has mekân içine yerleştirmek zorundayken, şairde, başlangıçtaki duygu alanının, eklenen tek tek duyguların yoğunluğu veya gücüyle kaplanması, örtülmesi ve dönüşmesi mümkün olabilir; örneğin o en hassas ve içten duygu anlarının etkisi altında mevcut manzara duygusu bir akşam atmosferine veya deniz gibi bir genel duyguya dönebilir; kabaca söylersek, ressamın ölüdoğa olarak başladığı bir resmi, çalışmanın seyrinde manzaraya dönüştürmesi ve nihayet aynı tuvali izlenimci bir portre olarak bitirmesiyle eşdeğer sayılabilecek bir şeydir bu. Olağanüstü tuhaf duyuluyor ama ressamların bu tecrübeyi yaşadıklarını biliyorum ve bu durumdan, resmin çerçevesi içinde eklemelere yer verme, yani en azından belirli sanatsal kısaltmalar ve şekillerle yaratı esnasında başka bir motife yönelik ortaya çıkan ve giderek güçlenen eğilim ve gereksinimleri not etme gereğini çıkarıyorum. Esas sorun konunun kendisi değil, bu gereksinimlerin derindeki nedenleri ve kişiye ait özel duygular olduğu için, onlara konunun sınırlarının ötesinde bir yerlerde de kendini ifade etme hak ve olanağı sağlanmak zorundadır. Ludwig von Hofmann veya Fidus gibi ressam-şairlerin bu bilgiyi herkesten çok rehber edinmesi ve sanatlarının aceleci ve inatçı araçlarıyla tekrar tekrar çatışma içine girmesi anlamlıdır.

Ama şimdi bu serbestliğe bütünüyle izin veren ve içinde motifin sınırsız değişiminin sessizce tekrar tekrar gerçekleştiği bir sanatın üstün yanlarını kabul ve tek bir sanat eserinin, şiirin mekânında ne kadar çok kişisel itirafın dillendirilebileceğini takdir etmeniz gerekir. Arka plandaki yaygın duygu ise yaklaşık olarak, akıp giden "laterna magica" görüntüleriyle karşılaştırılabilir ki bu arada içsel duygu itirafları, görüntüye eşlik eden müziğe denk düşecektir. Fakat bu karşılaştırmada

doğru olan sadece işin en yüzeysel yanıdır. Görüntü ile sesin gizli, derin, nedensel bağıntısı, ikisinin birbirini ateşlemesi ve armağanlara boğması hiçbir kıyaslamayla açıklanamaz veya kanıtlanamaz.

Şiirin büyük, belki de en güçlü öneminin, yaratıcıya kendisi ve dünyayla ilişkisi hakkında sınırsız itiraflarda bulunma olanağı sağlamasından ibaret olduğu, sadece bir şeyler itiraf etme isteğini hisseden bir çağ tarafından anlaşılabilir. Bunu yapabilen, dönemlerin ne ortası ne sonudur, yüreğini dilinde taşıyan zengin başlangıçlardır daima. Çünkü dönemlerin ortası bir yandan fazla rahat öte yandan çok şey anlatamayacak kadar meşguldür, sonlar ise bunun için fazla yaşlanmış ve yorgundur; sadece genç başlangıçların itiraf edecek şeyi vardır ve sadece başlangıçlar dürüstçe ve ikiyüzlülüğe düşmeden ruh hâlini ele vermeye yetecek kadar da güven doludur. Dante büyük Rönesans'ın eşiğinde duruyor ve ben sizlerden bugün; sözü edilen bu zengin genç şair kuşağının pek çok anlamda yeni bir çağın kıyısında nasıl güzel ve nasıl güçlü beklediğini ve tıpkı *İlahi Komedya'nın* kehanetlerinde yüksek Rönesans'ın [Cinquecento] harika günlerinin önceden sezilmiş olması gibi, gelecekteki hedefleriyle ilgili önsezilerinin şiirlerinde nasıl güçlü işitildiğini hepinizin duyumsamasını istiyorum.

*

Şiirin bu anlamını Yeni'lerden hangisinin önce bilerek ya da istemsizce kanıtladığını söyleyebilecek durumda değilim ama hepsinin bu görevin bilincine anında vardıklarını ve kendilerini yeni bir çağın sesi olarak duyumsadıklarını biliyorum; diğerlerinden daha iyimser oldukları için değil, sanatları sayesinde yaşamda daha sessiz ve kulak kabartarak durdukları ve yaşamın fırtınaları içinde uzaktan çalan bayram çanlarının sesini çağdaşlarından daha önce duydukları için. Elektrik etkisi başka herhangi bir yerde fark

edilmeden önce en küçük elektrik miktarının altın elektroskopunun yalıtılmış yaprakçığında kanıtlanabilmesi gibi, yeni çağın soluğu da kalabalıklar akımı hissetmeden çok önce, ilkin bazı soyutlanmış yalnız insanların derinliklerini hareketlendirir. Kitle sonrasında da düşmanca ve olumsuz tavır sergilerken, yalnız olan kişi ilk vahiyleri özlemle beklemeye çoktan başlamıştır ve eğer ses çıkarmasına izin verilirse onun sadık, güvenilir müjdecisi olabilir. Bu ilk habercileri fark etme yetisine sahip olan sadece sanatçılar değildir. Din adamları veya siyasetçiler de bu yetiye sahiptir ama onlar habercilerin çağrısını sonrasında da kolaylıkla yanlış anlayabilir, alçak sesle dile getirdikleri niyetlerini layığıyla ifade edemeyebilirler. Modern şair ise tarihsel olarak özellikle iyi eğitilmiştir. Geçmiş on yılların nesnel gerçekçiliği onu doğa ve yaşamla ilişkiye sokmuş ve gözlerini şeylerin boyutlarını görebilecek biçimde eğitmiştir. Gerçekçilik doğalcılığın içinde yok olduğu sırada gerilerde kalan nesnellik idealizmi, örtbas edici tavrıyla duygusal bir çocukluk anısı gibi içeri etki etmekteydi ve yavaş yavaş şeyler'*den* konuşmak yerine şeyler'*le* konuşmaya başlanmasını, yani öznel olunmasını sağladı. Ardından da öznelcilik içinde, zamanında nesnel dış dünya bilgisindekine koşut bir gelişme yaşandı. Nasıl eskiden dış çevre incelendiyse, kişiler kendi ruhlarını incelemeyi öğrendi; burada da eskiden *dış* olaylar karşısında olunduğu gibi mahrem, içsel duygular karşısında gerçekçi ve doğalcı olundu ve kişi eskiden dünyayı tanıdığı gibi, şimdi de aynı titizlikle kendi ruhunu tanımayı öğrendi. Yani kişi nesnel okul döneminde kendi kişiliğinin dışında aradığı her şeyi, kendi içinde daha zengin ve daha çok yönlü olarak yeniden buldu. Hiç beklenmedik biçimde, Tanrı kavramıyla giderek daha çok özdeşleşme eğiliminde olunan bir tür panteizme ulaşıldı. Bu büyümenin, bu birden her yere uzanmanın, bu her şey ve hepsi olmanın olağanüstü bir kurtuluş, yüce, fırtınalı bir zafer

anlamına geldiğini ve kendini büyük, şamatalı bir coşkunun içinde ifade etmeye çalıştığını anlayacaksınızdır. Her beklenmedik başarının ardından olduğu gibi, tepkiler, hayal kırıklıkları ve kuşkular geldi ama en azından bu *bariyerlerin yıkıldığı duygusu* bütün yaratıcı etkinlik için esas ruh hâli olarak kaldı ve bugün de hâlâ öyledir. Böylece öznelcilik olgunluğunun zirvesine erişti çünkü herkes kendini dünyadaki tüm olgularla yekvücut hissettiğinden bu yana, aynı zamanda yanında kimseyi kabul etmemesi gereken tek-varolan, yalnız-olan hâline de geldi. Yalnızlık ise insanı sessiz sedasız ve kulak kabartan biri yaptığından, bu evrensel münzevî, şimdiye kadar kimsenin duymadığı birçok şeyi duydu.

Dolayısıyla da kulak kabartmak ve yalnız olmak, yeni şairlerin ortak temel özellikleriymiş gibi geliyor bana.

.....*

* Rilke'nin konuşmasının, edebiyat ortamını sanat pratiklerinden ve sanatçılardan örnekler vererek irdelediği ve geçmişe dönük yorumlarla zenginleştirdiği sonraki bölümleri elinizdeki çeviriye alınmamıştır.

Rilke'ye Veda*

Stefan Zweig

Müzik bu anı ele geçirdi, bu an müziğin içinde akıp gidecek. Söz, çekingen ve alçakgönüllü giriyor müziğin çağıltılı titreşimleri arasına.

Sözüm, alçakgönüllülükle atıyor adımını bu ana. Alçakgönüllülükle eğiliyor bu kutsal ve henüz çiçeklenmemiş mezarın üzerine. Çünkü bugün birlikte yasını tuttuğumuz kişiye, Rainer Maria Rilke'ye vedayı sadece müzik eksiksiz olarak ifade edebilir ve söz, aramızda sadece onun içinde artık tamamen müziğe dönüşmüş, alışkanlığın pusundan sadece onun dudaklarında kurtulmuştur. Benzetmeler orada dilin kaskatı bedenini adeta kanatlandırıp, bütün sırların hissedilebilir olduğu ve günlük konuşmamızın neredeyse anlaşılmaz bir büyü hâline geldiği görünümün o yüksek dünyasına kaldırır kolaylıkla. Onun yaratıcı olmuş sözü bütün çeşitlilikleri biçimlendirmeyi biliyordu, yaşamın bütün biçimleri kendi sûretlerini onun dizelerinin şarkı söyleyen aynalarında arıyor ve ölüm bile – o bile, Rilke'nin şiirinde büyük ve somut biçimde tüm gerçekliklerin en safi ve en gereklisi olarak öne çıkıyordu.

---

* Münih Devlet Tiyatrosu'nda 20 Şubat 1927 tarihli anma töreni kapsamında Rainer Maria Rilke onuruna yapılan bu konuşma, özgün hâline sadık kalınarak yayımlanmıştır. Stefan Zweig, *Abschied von Rilke, Eine Rede*, Rainer Wunderlich Verlag, Tübingen 1928. (Viyana Üniversitesi Kütüphanesi tarafından dijital ortama aktarılmıştır.)

Oysa geride kalan biz alt katmanlardakilerin elinde sadece ağıt yakmanın boğuculuğu var, şair için, her zamanki gibi ilahi zamanlar içinde ender görülen ve bizlerin yine de duyuların kaba organları ve ruhun şiddetle sarsılmış coşkusuyla onun şahsında bir kereliğine görmemize izin verilen için ağıt yakma: Bizler onun şahsında ender olanı yaşadık.

Çünkü şair oydu, Rainer Maria Rilke, sorgulanmaya açık zamanımızın, hiç düşünmeden, daha değersiz ve belirsiz yazar kavramıyla, sadece yazan kişiyle karıştırdığı bu çok eski-kutsal, sağlam, ağırlıklı ve sofistike şair sözcüğü ona tüm geçerliliğiyle yakışıyor. Şair, o, Rainer Maria Rilke, bir kez daha ve yine Hölderlin'in ifade ettiği gibi saf ve eksiksiz anlamıyla, "hiçbir şey yapmadan, kendi kendine ve kolayca ilahi eğitimden geçmiş ama yine de gökyüzü/tarafından denetlenmiş ve inançlı" bir şairdi ve sadece aklın lûtfu sayesinde değil, soylu yaşamın içte kanıtlanmış saflığının azımsanamayacak gücü sayesinde şairdi. Erken sona ermiş ömrünün her sözcüğünde ve her davranışında değişmez ve aksi iddia edilemez biçimde şairdi ve şair kaldı. Aynı şekilde, pek gururlu bu ismin aurasına lâyık görülen birçokları gibi, sadece yükseliş anlarında, dünyanın dışarıdan insanın içine hücum ettiği ve şaşkın ruhunda bir kez daha oluşarak kendisini biçimlendirdiği son derece yoğun zaman dilimlerinde şair değildi o: Hayır, her zaman ve daima saf ve huzursuz sanatçı olarak ortaya koydu kendisini, onun şair olmadığı tek bir an bilmiyoruz; söylediği her sözcük, yazdığı her mektup, zarif ve melodik bedeninin her hareketi, dudaklarındaki gülümseme ve yazısının temiz kıvrımları bütün bu aynılık ve eşsizlik, onun dizelerini kusursuz hâle getiren o aynı yaratıcı yasaya boyun eğiyordu. Böylece onun özünden karşımıza şiiri gibi kristallerle sarmalanmış ve anlamlı saydamlık içinde pırıl pırıl saflık ve bütünlük çıkıyordu – ve onun bu iletilerinin sarsılmaz kesinliği bizleri gençliğimizden beri ona, o insana, sanatçıya itaatkâr ve saygılı hâle getirdi. Çünkü güzelliğin hem özünde

hem eserinde aynı anda mevcudiyeti sayesinde biz onda, Rainer Maria Rilke'de, bugün neredeyse imkânsız olanı, bir defalığına ve unutulmaz biçimde saf şairin yaşarken yüzünü gördük.

Her zaman şairdi o, Rainer Maria Rilke, öteden beri şairdi. Yaşamında bu yüce unvanın ona ait olmadığı ve dünyanın onu böyle algılamadığı hiçbir başlangıç yoktur. Öğrencinin çocuk eli yazmayı henüz sökmüştü şiirler yazdığında. Yeni terleyen bıyıkları daha dudağını gölgelememişti, müzik konuşmaya başladığında. Çocukluk oyunlarından uzaklaştığında, bilmeden diğer oyuna, başlangıçta kolay olan ama kendi doluluğunda giderek ağırlaşan dil oyununa geçti ve dil çocuğa, o her zaman kazanana, gönüllü teslim olmuştu zaten. On altı, on yedi yaşında arayan ve deneyen Rilke, artık sonranın ustasını da utandırmayacak kusursuz melodik dizeler yazmayı başarıyordu. Bedeni kendi biçimini tamamlamadan çok önce, o, zihinsel yaratıcı, biçimlerinin tamamlanmasını sağlamıştı.

Bu şiirselliğin nasıl böyle ilk gençlik yıllarında başlayabildiğini kim açıklayabilir? Kökleri, ataların ve yeryüzünün karanlıklarına kadar ulaşan bu sırra kim dokunabilir? Bu, kuşaklar boyunca yorulmuş, bu son kuşakta bir kez daha kolları sıvayan, fakat yaşama cesaretle atılmak için artık fazlasıyla güçsüz, sadece melodik olarak zayıflayan ve sesi ritmik biçimde nefes alıp vererek gitgide azalan eski soylu kanın son sönümlenişi miydi? Onun çocuk yüreğinin hep şaşıran yanını kamçılayıp uyandıran eski Prag sokaklarının gölgesi miydi, akşamları tarlalarda dinlediği ya da pazar günleri terk edilmiş odada tek başına kalan hizmetçi kızlardan birinin söylediği Slav şarkılar mıydı? Bunlar sadece izler, yaklaşık tahminler, çünkü bir şairin başlangıç noktasını kim açıklayabilir; içinde bin yıllık dilin, şaşıran, rengârenk sarıp sarmalayan, tan kızılı bakışlarıyla olmuş ve olacak şeylere bakan O, o biri gelinceye kadar, sanki milyonlarca dudağın gevezeliğiyle tüketilmemiş ve milyonlarca harfle un ufak edilmemişçesine

yeniden böyle ilk kez gibi ortaya çıktığı, insanlar arasında bu anlaşılmaz sıra dışı olanın başlangıç noktasını kim açıklayabilir? Hayır, binlerce sıkıcı insanın içinden nasıl sadece birinin şair olabildiği ve dolayısıyla hepimizin arasından, aynı zaman dilimi içinde nasıl ve neden onun, o birinin şair olduğu kesinlikle dünyevî nedenlerle açıklanabilir değildir. Zaten her zaman yeniden beklenmedik olanı düşünmek yeterince olağanüstü, insanlık için tekrar tekrar bir şair yaşantısının ortaya çıktığını ve çağ-kardeşimiz olan bu birinin böylesine asil bir soydan geliyor olduğunu, mavi askeri okul elbisesi giymiş duyuları uyanık bu çelimsiz ürkek oğlanın içinde, kanının tam ortasında bir şeylerin gürül gürül akmaya başladığını, bunun daha sonra duygularımıza harikulade nüfuz ettiğini, şimdi orada hâlâ, içimizden her birinin, her birimizin aklında bilinçsizce Rainer Maria Rilke'den bir dizenin ya da bir sözcüğün bulunması gibi muhteşem biçimde hâlâ güncel çağıldamasını düşünmek - artık nefes almayan ve konuşmayan, ama önemsiz varoluşumuz ve süren yaşamlarımızdan daha uzun süre var olacak olan ondan bir nefes müzik.

Böylece Rainer Maria Rilke, bu çağıran sözün ciddiyeti ve sorumluluğuyla ilgili ilk önsezinin gölgesi üstüne düşmeden önce, şair olarak kendisini çoktan kanıtlamıştı. Çocukluğuna uçarak gelen ilk dörtlükleri oyun oynarmışçasına kolayca yazdı, oyunlar arasında bir oyun gibi, özenle kıvrılan yazısıyla okul dergilerine yazdı şiirlerini ve daha çocukluktan çıkmadan ince dergilerde yayınlattı. Benzer şekilde ve özlemle meraklı gençlik çağında olan biz akranlarında ise bu ilk sesin bulduğu yankı bile harikaydı ve yayınının bilinci ancak şimdi onun gözlerini açıyordu, artık kendisine karşı sert ve talepkârdı. Yirmi yaşına geldiğinde ünlüydü, ancak bu tehlikeli kalabalıklaşmanın tatlı ve eğlenceli yanını almadı, oradan sadece sorumluluğun acılığıyla yükümlülüğün ağırlığını çekip çıkardı. Başkalarının geç öğrendiği hatta çoğunlukla asla öğrenemediği şeyi, payına düşen mutluluğun gerçek şair ta-

rafından sonsuz çabayla bir kez daha ve tekrar tekrar yeniden kazanılmak zorunda olduğunu; yaratıcı gücün ona başlangıçta sadece oyun olarak adeta ödünç verdiği şeyi insanın ısrarlı ve korkunç bir ciddiyetle sürekli değiştirmekle yükümlü olduğunu bu harika insan çok erken kavradı. Bu erken kavrayıştan itibaren Rainer Maria Rilke'nin, asla yorulmadığı ve asla -saflığının en büyük onurudur bu!- asla bir adım bile geri atmadığı mükemmelliğe doğru zorlu yürüyüşü başladı. Tam da bu sessiz, yumuşak, eksantrik, bütün değerlerin budala mezar kazıcılarının reddedici, lakayt bir tavırla yozlaşmış diye adlandırmaya cüret ettikleri o, dışardan bakınca hassas, narin ve zayıf gibi görünen o, çok az sayıda çağdaşı gibi, eserini dünyaya getirmek isteyen yaratıcıdan beklenen olağan üstü çabanın farkındaydı ve bu çabayı sarf etti. Rainer Maria Rilke, bir ruhun kendinden dolu dolu bir şeyler akıtabilmesi için kendisini sonsuz şekilde doldurması gerektiğini, şiirin altın nektarının ağır, saydam ve akışkan şekillenebilmesi için şairin ve özellikle de kendisinin arılar gibi toplamak ve duyularının üşüşmesine izin vermek zorunda olduğunu erken kavradı. Dönemin lirik şairlerinden hiçbiri belki, mükemmelliğin korkunç bedelini, Malte Laurids Brigge eserinde şiir için bütün formüllerin en iddialısını tasarlayan şair kadar yükseğe taşımamış ve bu bedeli tümüyle ödememiştir. Şöyle deniyor orada (unutulmaz sözler bunlar!): "Dizeler sanıldığı gibi duygu değil -(duygulara erkenden sahip olunur)- deneyimlerdir. Bir dize uğruna birçok kenti, insanları ve başka şeyleri görmek, hayvanları tanımak, kuşların nasıl uçtuğunu hissetmek, küçük çiçeklerin sabahları nasıl bir tavırla açtığını bilmek gerekir. Bilinmeyen yerlerdeki yolları, beklenmedik karşılaşmaları ve yaklaştığı sezilen vedaları, hâlâ aydınlanmamış çocukluk günlerini, bizi sevindirmek istediklerinde anlamayıp -çünkü başkalarını sevindiren şeylerdi onlar- kırdığımız ebeveynleri, sayısız derin ve ağır dönüşümleriyle tuhaf biçimde yoğunlaşan çocuk hastalıkla-

rını, sessiz saklı odalardaki günleri ve deniz kıyısındaki sabahı, denizi, denizleri, yükseklerde çağıldayan ve bütün yıldızlarla uçan yolculuk gecelerini hatırlayabilmek gerekir. Bütün bunları düşünebilmek yetmez. Birbirine hiç benzemeyen nice aşk gecelerine, doğuran kadınların çığlıklarına ve içine kapanmış, yüksüz, solgun, uyuyan lohusalara dair anılara sahip olmak gerekir. Fakat ölmekte olanların da yanında bulunmuş, açık penceresinden kesik kesik gürültüler gelen odalarda ölülerin başında oturmuş olmak gerekir. Hatıralara sahip olmak da yeterli değildir hâlâ, eğer çoksa hatıralar, onları unutabilmek ve tekrar gelmelerini bekleyecek kadar büyük sabır gösterebilmek de gerekir. Çünkü bunlar henüz hatıraların kendisi değildir. Onlar ancak içimizde kan olduklarında, bakışımız, davranışımız olduklarında, isimsiz ve artık bizden ayırt edilemez bir hâl aldıklarında, ancak öyle, çok ender bir anda, hatıraların ortasında, bir dizenin ilk sözcüğü ayağa kalkabilir ve hatıraların içinden çıkabilir."

Yaratıcılığı arttırma uğruna genç Rilke, ebedi vatansız ve bütün yolların hac yolcusu olarak biriktirme ve kulak kabartma gayesiyle dünyaya açıldı, bütün ülkeleri dolaştı. Şiirinde Kremlin'in çanları çınlasın diye Rusya'da bulundu, o gören mavilikten bir şeyler öğrenmek için, içinden binlerce insan görüntüsünün ve yazgısının geçtiği gözlerine baktı Tolstoy'un. Güneşin orada, ağaçsız ülkede bizim ormanlık dünyamızdan nasıl farklı ışık çizgileri çektiğini yaratıcı özüyle ve duyularıyla deneyimlemek için İspanya'yı, İtalya'yı, Mısır'ı ve Afrika'yı gördü, beyaz geceleri yaşamak ve sonra güney vadilerinin kadifemsi mavi alacakaranlığını daha iyi bilerek yorumlamak için İskandinavya'daydı. Her yerdeydi, heyecanla izlenen bütün bu şeylerin, sessizce solunanların, günün birinde şiirin içinde söz ve müzik olması ve benzetmelerin yaratıcı karşıtlığında birbirlerine tanıklık etmeleri için neredeyse daima yalnız, nadiren konuşarak, hep kulak kabartarak yaptı bunları. Bu hac yıllarında onun, o gönüllü vatansızın nerede olduğunu

kimse bilmiyordu, fakat içinden büyüyüp gelmekte olan eser, bu seyreden kişinin gerçek ve değiştirilebilir olana nasıl nüfuz ettiğini göstermekteydi, çünkü şiirleri yıldan yıla giderek daha dolgun renklerle bezeniyordu ve *Resimler Kitabı*'yla o lirik ifade tarzının doyumsuz ve tükenmez zenginliği, çağdaş lirik şairlerimizden hiçbirinin o zamandan bu yana aşmayı başaramadığı taşkın benzetmelerin o büyük parıltısı başladı ansızın. Öncesinde genç şairin duyguların tınlayan hafif izini belli belirsiz, yaklaşık bir şey olarak kavradığı dünya artık biçim kazanmış gibi ve çeşitli formlarda gören, duyan, hisseden duyularca git gide daha yoğun etkilenmiş bir hâlde çok yakınına sokuluyordu ve herhâlde o zaman yazabildi şu dizeleri:

"Giderek daha yakın geliyor nesneler bana
*ve bütün biçimler daha görülmüş"**

Ama bunları tek ve bağımsız olarak değerlendirmek ona kısa süre içinde yetersiz bir çaba gibi göründü, çünkü bir benzetme, kafiyelerin çınlayan gümüşî zincirleriyle her görünümün kardeşini çekiyordu yanına; karşı konulmaz şekilde birinden diğerine aralıksız bir hatırlama, mekân içinde varoluşun gevşek dağılmışlığını, düşüncenin en karanlık derinliklerinden yükselen ve aynı zamanda ebedî bir akış içinde kendini yenileyen dilin en parlak ışığıyla aydınlanmış bir fıskiye gibi kesintisiz bir akışta tamamlanıyordu. Fakat nesneleri daha güçlü kavradığı, onların köklerini daha derinlerden çıkardığı oranda, biçimlerinin apaçık görülebilir ve anlaşılabilir olan kısmını sadece şarkıyla vermeyip, arkalarında bulunan içsel gücü, birleştirici ve yaratıcı gücü, Tanrı'yı, adeta senfonik olarak yorumlama arzusu da artıyordu bu sessiz tasarımcının. Sayısız benzetmede, heyecanlı ve gergin bir ruhla

* "Fortschritt" (İlerleme) şiirinden, *Buch der Bilder, 1. Buch 2. Teil* (*Resimler Kitabı*, 1. Kitap, 2. Bölüm) *Gesammelte Gedichte* (Toplu Şiirler), Insel Verlag, 1962, s. 158.

O'nun etrafında *"Kuleyi çevreleyen bulutlar gibi"* dönen, giderek daha acil bir hâl alan çağrılarla git gide artan mistik coşkusu yüce bir ayin içinde sonsuzluğa yaklaştı ve bu sanatsal dönüşler sayesinde, *Resimler Kitabı*'nın parça parça ve dağınık formlarından en sonunda, Tanrı'ya giden o katedral, günümüzde bir şairin denediği belki de en saf dinsel yükseliş olan *Dua Saatleri Kitabı* ortaya çıktı. Ölçülemezliği içine, duyguların sınırsızca dökülebileceği dipsiz deniz bulunmuştu; uysal alçakgönüllülük dindarlık hâlini, "Tanrı'nın derinliklerinden ruhlara etki eden daimî ve sessiz yer çekimi" hâlini; hassas hareketlilik titreyen ve kendinden geçmiş bir sarhoşluk hâlini; rüzgârın melodisiyle hareket ediyor gibi görünen parça parça dörtlükler büyük şiirin bronz çanının kükremesi hâlini aldı. Nesnellik ve netlik içinde katılaşmış Alman dünyasının ortasında, mistik bir bakışla Tanrı'ya yönelmiş Angelus Silesius ile Novalis'e, onlardan hiç geri kalmayan uysal bir kardeş gelmişti.

Bu kadar ürkek bir başlangıçtan, birkaç yıl içinde dünya çapında bir Tanrı arayışına evrilen bu büyük gelişmeye, kendini genişletmeye ve bu yüce dönüşüme bizler saygılı bir şaşkınlıkla tanık olduk, bizim kuşağımız tanık oldu. Bunu, bir şairin zaman içinde yükselişini yaşamak ve bu birinin sanatla nasıl dolduğunu ve sanatı nasıl gerçekleştirdiğini kitaplarının ilk ince minyatürlerinin nasıl alevlenip yakıcı görüntüler hâlini aldığını; dilin renkleri nasıl soğurup içine çektiğini, benzetmelerin hep daha çok bilerek, her görünümün çekirdeğine nasıl saldırdığını; dizelerin kırılgan unsurundan bütün dünyevî âlemin fiziksel olarak nasıl ortaya çıktığını ve giderek daha nadir ve eşsiz kafiyelerle görünürde en iyi olanı en yakındakine, sahiden tüm ruhsal varlığımızı bu hassas dokuyla sarmalanmış gibi gösterecek şekilde nasıl bu kadar içtenlikle bağladığını, yıldan yıla daima yeni bir heyecanla, daima daha büyülenmiş hâlde hissetmek bizim için olağanüstüydü. Dilin böylesine yaratıcı mükemmelliğinin ötesinde artık sadece

kendini tekrarlamanın mümkün olduğunu, ama ilerlemenin mümkün olmadığını da hissettik; çünkü bu şiirler, meyvelerinin ağırlığı altında eğilen ağaçlar gibi, kafiyelerin azameti altında eğilmekteydi ve dizeler haddinden fazla müzikten neredeyse çınlıyordu.

Ama bizler bunu, şiirde artık aşılmaya izin vermeyen ve kendini tekrar ederek sadece kendini azaltacak olan lirik bir ölçüye, benzersiz bir tür kesinliğe ulaşıldığını sezmeye henüz cesaret edemeden, kendisi, o büyük sanatçı, karşı karşıya olduğu tehlikeyi çoktan fark etmişti. Rainer Maria Rilke, yolun ortasında ya da daha doğrusu ilk başarısının doruğunda bir kez daha durdu ve yepyeni bir lirik yola tekrar başladı, çünkü kendi mükemmel deyişiyle "yerçekiminde dinlenmek," bu büyük doyumsuzdan esirgenmişti. Rastlantı denilen yazgı onu o sıralarda Paris'e sürükledi, orada Rodin'in sekreteri olmuş, şehir dışında Meudon'da o yankılı geniş salonda yaşıyordu. Beyaz ve tertemiz eserler bu salonda durmaktaydı, taştan bir orman, ama yine de mekânın boşluğu ve dış çizgilerin içsel kesinliğiyle biri diğerinden soyutlanmıştı. Ustayı, parçalara ayıran gücüyle o yaşlı ustayı orada gördü ve onun gibi olma, onun heykelde dünyevî görüntüler şekillendirdiği gibi lirik materyali aynı sertlikte ve kesinlikte şekillendirmek, dizenin saydam ağırlıksız unsuru içinde dış çizgilerin aynı sertliğini, toprağa bağlı taşın mermer içinde kabaran malzemesinde olduğu gibi elde etme isteği ona müthiş çekici geldi. Bu dönüşümün büyük cesaret gerektirdiğini anlamak gerekir, çünkü her şeye baştan başlayan kişi, bugüne kadar yaptıklarının tam tersini yapmaya kalkışıyordu: Artık şimdiye kadar olduğu gibi dünyevî alanda nesnelerin metafizik bağlılığı ve metaforik benzerliği, her şeyi kapsayan duygu içinde bütün görüntülerin mistik kardeşliği yoktu, Rilke şimdi yaşam alanı içinde tek tek her nesnenin yazgısal yalnızlığını, diğerlerinden trajik ayrılmışlığını acımasızca hayata geçirmeyi deniyordu – korkunç bir girişim! O nedenle çalışması-

nın ortasında kendi ulaştığı dili, başka, yeni bir dil bulmak için bir kenara attı; alt ettiği müzik unsurundan çıkıp mermer heykelin henüz adım atılmamış alanına girdi cesaretle; içindeki besteci kendisini bir Spartalı sertliğinde eğitiyor ve özellikle de kendi varlığını, şiirine duyduğu yakınlığı, evrendeki her varlığın kendisiyle tek başına yürüttüğü, deyim yerindeyse kutsal monoloğu, kulak kabartan kendi nefesiyle rahatsız etmemek için kendisini zorluyordu. Çünkü şair, daha bilgili olduğu bu yeni safhada böyle düşünüyordu; bu yeni taştan şiirde söz hakkına sahip olmamalı, önce hükmedilmesi gereken bakılan nesnenin ifadesini, gevezelik yaparak kendi ifadesiyle karıştırmamalıydı; her nesnenin en bağımsız, en öz karakterinin kendisini tümüyle ifade edebilmesi için susmayı ve eser içinde kendini gizlemeyi öğrenmeliydi. Ne kadar güzel koyuyor Rilke bu sert talebi kendisiyle birlikte herkesin önüne:

"Ey şairlerin eski lâneti,
yakınan sürekli, konuşmak yerine,
durmaksızın değerlendiren duygularını
oluşturmak yerine onları ve bildiklerini sanırlar hâlâ,
içlerinde neyin neşeli olduğunu veya acıklı
ve şiirlerinde, yerebileceklerini veya övebileceklerini
onları, aynı hastalar gibi,
kullanırlar acının dilini,
anlatmak için sızlayan yerlerini,
kendilerini sert sözcüklere dönüştürmek yerine
bir katedralin taş ustasının
*taşın soğukkanlılığına dönüşmesi gibi inatla"**

* "Requiem für Wolf Graf von Kalckreuth" (Wolf Graf von Kalckreuth İçin Requiem) şiirinden. 4 ve 5 Kasım 1908'de, Paris'te yazılmıştır. *Gesammelte Gedichte* (Toplu Şiirler), Insel Verlag, 1962, s. 413-420.

İşte geç dönem Rilke'nin önüne koyduğu yeni ve kahramanca görev budur: Dönüşmek, yabancı bir şekil içinde bütünüyle, tamamen çözülmek, artık ona duygudaşlıkla bağlanmamak ve onu sadece şekillendirmek, *Yeni* Şiirler'in iki cildinde bir eser ve mucize hâlini aldı. Bu kitabın mermer zemininde müzik gereksiz bir alev gibi söndü ve ayaklar altında çiğnendi; nesnel bir ışık şimdi her olguyu saydam bir şekilde neredeyse zalim bir netlikte sınırlandırıyordu. Bu yeni şiirlerin her biri mermer bir resim olarak, her yönden sınırlanmış ve dünyevî beden içindeki ruh gibi değişmez bir dış çizgide hapsedilmiş, kendisi için mutlak bir çerveve olarak vardır ve varlığını sürdürür. Bu şiirler -sadece "Panter" ve "Atlıkarınca"yı anıyorum- sadece manevî bakışın görebildiği berrak kabartmalar gibi kendi gündüz aydınlıklarının biçimsiz soğuk taşından kesilip çıkarılmışlardır; Alman şiirinin şimdiye kadar benzer keskin sertlikte hiç sahip olmadığı yaratılardır; bilen nesnelliğin salt sezilebilene karşı zaferi, tamamen plastiğe dönüşen dilin nihai büyük başarısıdır. Her bir nesne orada yerinden oynatılamaz ağırlığı içinde eksiz ve sıkı sıkıya kapalı, kendi içinde kilitlenmiş biçimde durur. Artık eskisi gibi müzik solumamaktadır, sadece doğuştan gelen biçim ve ruhunun anlamı her şeyi eşsiz bir açıklıkla, adeta geometrik olarak ifade eder. Bunlar Alman şiirinin daha önce bilmediği türde, tekrarlıyorum, beklenmedik şekilde bize bahşedilmiş şiirlerdi; böylesine eşsiz ve aykırı mükemmellikte, kardeş sanatın böylesine egemen bir kopyası. Bu yorulmak nedir bilmeyen Arayan, muğlak dünyayı bir kez daha yeni, beklenmedik düzene bağlamayı başarmıştı ve şair şans eseri bulunan bu formülle daha binlerce şeyi, her hayvanı, her insanı, varoluşun her şeklini en orijinal hâliyle bu kalıba sokabilirdi. Birkaç yıl içinde zirveye, mükemmelliğin baş döndürücü ve tenha yüksekliğine tamamen ulaşılmış ve Rilke'nin bütün dünyayı artık ömrü boyunca peş peşe şekillendirebileceği bir kalıp kazanılmıştı: Ama bu yaratıcı, yoluna

bir kez daha kendisini tekrarlayan olarak devam etmek istemedi. Kendi harika deyişiyle, "Hep daha büyüğün derin mağlubu olmak" arzusundaydı. Bu sessiz savaşçı, bir defa daha –bu üçüncüsüydü– artık yaratılmış ve bu nedenle kolay hâle gelmiş olanı cesaretle reddetmek ve içinden yine yeni bir lirik biçim çıkarıp ulaşılmaz sonsuzluğa doğru kademe kademe yükseltmek için yola çıktı.

Bu üstün konumda on yıl önce, gönüllü seçilmiş bir yalnızlığa yükseliş olan son şiirlerini yazmaya başladı: *Orpheus'a Soneler* ve *Duino* Ağıtları. Çoğunluğun daha yumuşak formlara alışık duyguları artık, dil atmosferinin bu son sınırını, bu ışık ötesinin olağanüstü yabancı karşıtlığını ve son karanlıklarını pek izleyebilecek durumda değildi. Almanlar onu bu noktada yalnız bıraktı; sadece pek azı onun sanatsal ruhunun bu en gizemli son şiirlerinde nasıl gözü kara bir baştan çıkarılmanın cazibesine kapıldığını hissetmek için yanında kaldı. Çünkü burada, nihaî olgunluğunun bu kutsal sonbaharında Rilke, dili son noktaya kadar, artık pek tanımlanabilir olmayanı tanımlama denemesine kadar zorluyor: Artık nesnelerin yaydığı tınıya, duyusal olarak muhafaza edilebilen biçimlerine değil, onlar aralarında ruh gibi süzülen görünmez esrarengiz bağıntıya meydan okuyor dudakların üstünde süzülen nefes gibi. Onun doyumsuz yaratıcı iradesi sözcüksüz olanı ve sözcükten şimdiye kadar esirgeneni yorumlamak istiyordu, salt soyut olanın tasvirini, artık görülebilir olmayanın metaforlarını kullanmak istiyordu. Buna ulaşmak için dil sonsuz esneyerek kendi sınırını aşmak, en derindeki esrarengizliklerine kadar aşağıya eğilmek zorundaydı, anlaşılır olan üzerinden anlaşılmaz ve artık neredeyse dile getirilemez olana doğru açılmak zorundaydı. Bir zamanlar lirik, sonrasında fransiskan Rilke, sonunda *Duino Ağıtları*'nda, erken baştan çıkarılmış diğer Almanların, Novalis'le Hölderlin'in dizelerine muhteşem biçimde üstün gelen o kutsal karanlıkla dolu Orpheusçu şair oldu. O zamanlar, biz de hayretler içinde, bu son şiirlerde yatan anlamı pek kavrayamamıştık, ancak şimdi acı vererek

açıyorlar kendilerini bize: Burada denenen; yaşayan birinin konuşması değildi artık, diğeriyle, nesnelerin ve duyguların ötesiyle karşılıklı konuşmaydı. Burada yükselen; artık sonsuz olanla konuşmaydı, ölümle, karanlığın içinden davetkâr gözünü Arayan'a doğru kaldıran, uzun süre hazırlanmış ve şimdi olgunlaşmış kendi ölümüyle kardeşçe bir konuşmaydı.

Bu onun son yükselişiydi ve biz onun bu son yolda ulaştığı buzkarın (névé) boyutlarını ölçebilecek durumda değiliz pek. Bu mükemmellik artık bir son gibiydi ve kendisi de dinlenme ihtiyacı hissediyordu. Dil ona her şeyi vermişti, lirik anlatımı içinde dilin en derin sihirli kaynaklarını kullanarak tüketmiş, neredeyse ifade edilemez olanı dile dayatmıştı; böylece, böylesine dik bir tırmanışın ardından soluklanırken, asla tükenmeyen güçleri sınamak için henüz ustalaşılmamış yabancı bir dili seçmesi, şimdi yeni bir unsurun içinde, Fransızca kıtalar içinde yeni bir ritim bulmayı, yeni, daha zor bir imkânı denemesi söz konusu oldu. Son ana dek zorun, neredeyse yerine getirilemezin âşığı, dinlenmek için kendisine bu son derece yorucu işi seçti ve muhtemelen de bu, sonsuza doğru yeni bir yükselişin sadece molası olarak kalacaktı.

Ancak lirik söz uğruna, yirmi yıl içinde cesaretle yerine getirilmiş bu olağanüstü çaba, ebediyen sonlandırılamayacak biçimler uğruna bir şairin bu yorulmak bilmez hizmeti, Rainer Maria Rilke'nin sadece eserlerinde görülebiliyordu: Yazgısı gibi çalışmasının da üstü örtülü kaldı. Kimse onun iç yaşamını tam olarak bilmiyordu, kimse son çalışma ortamını görmedi. Eseri sessizce, büyük olan her şey gibi suskun büyüdü, mükemmel olan her şey gibi gözlerden uzak ortaya çıktı.

"Çünkü bir yerde eski bir düşmanlık var
*Yaşamla büyük eser arasında"**

* "Requiem für eine freundin". 31 Ekim, 1 ve 2 Kasım 1908'de Paris'te, arkadaşı Paula Modersohn-Becker'in ölümünün ardından yazdığı şiirden. *Gesammelte Gedichte* (Toplu Şiirler), Insel Verlag, 1962, s. 401-412.

Yaşam insanı kuvvetle çağırır; yaşamın sanatçıya yaptığı, yaşamın içinde nesnel etkide bulunma, görünür olanı birlikte şekillendirme çağrısı ise karşı konulmazdır. Yaşam her zaman o andaki yaşama dönük olunmasını ister, o anda var olunmasını ister; şairden, gerçeklikleriyle hemhâl olmasını, bu gerçekliklere katılmasını ister. Öte yandan şair, henüz şekillenmemiş, sadece geleceğe dönük eserleri tarafından, kendisini yaşamdan soyutlaması, yaşamın taleplerini reddetmesi ve yalnızca ruha, sanatsal olana hizmet etmesi yönünde içsel olarak sertçe ve kıskançlıkla uyarılır. Herkesten bu türden bir karar; tam olarak eserin kalıcılığına mı yoksa zamanı yaşamaya mı yöneleceğine ilişkin benzersiz bir tavır istenir. O, Rainer Maria Rilke, kendisini sadece sanata, kutsal bir ayrı oluşa ve eserin sakin çileciliğine adadı. Konuşmacı kürsüsüne hiç çıkmadı, sahneye ve bütün gündelik işlere yabancı kaldı. Görüntüsü ortalıkta yoktu, her olayda ve dönemin kavgalarında sözü, katılımı eksikti; bu nedenle onu yüzünü, yaşamını bilerek tanıyan insan sayısı azdır. Sık sık kentlerde olurdu ve burada da bulundu, ama yanında onu sarıp sarmalayan gizli bir şey vardı ve hiç kimse onun varlığını hissetmiyordu; o kadar ürkekti ve o kadar kulak kabartan ayrık bir duruşla doluydu. Her yere sessizce atardı adımını; belki rahatsız etmekten belki de rahatsız edilmekten korkuyordu, bunu bilemeyiz. Konuşması bile gürül gürül akan sözden çok sevecen bir kulak kabartıştı. Çoğunlukla dudaklarında güzel bir gülümseme olurdu ama bu gülümseme davetkâr bir sevgiden çok savunma ve saklanma barındırıyordu. Ona yaklaşmaya korkardı insan; etrafında o kadar derin bir sessizlik vardı ve yine de bu sessizliğin içinden bize yönelen sözünün netliği, katıksızlığı, kardeşçe oluşu insanı mutlu ederdi. Ama kendisi asla öne çıkmazdı; sanatta bütünüyle sofistike, hayatta ise çok alçakgönüllü olan Rilke, şiirinde, "İnsanların sözü beni o kadar ürkütüyor ki!" diyen o çekingen çocuk olarak kaldı; her zaman korkunun etkisi altındaydı, kaba gerçek

sanki ona şiddetle saldıracak ve derin bir saygıyla ellerinde taşıdığı kristalimsi tınılar yayan bu sessizlik kabıyla birlikte onu yok edecekti. O, böyle kendi içine eğilmiş ve ürkek, günümüzün şamatası ve edebiyatından sanki bir buluta sarınmış gibi geçip gitti. Aynı bir bulut gibi sessiz sedasız, itişip kakışmadan, sonsuzluğun yansımasıyla parıldayarak gitti öte tarafa.

Her yere ne kadar sessizce girdiyse, gösteriş meraklısı çağımızdan nasıl gizli geçip gittiyse, öyle sessiz sakin ayrıldı aramızdan. Hastaydı ama kimse bunu bilmiyordu. Ölmekte olduğunu kimse sezmedi: Istırabının, hasta oluşunun, ölümünün bu sırrını da, bu sırrı da şaire yakışır güzellikte şekillendirmek, uzun süredir hazırlanan bu eseri, kendi ölümünü de tertemiz tamamlamak için tümüyle kendine sakladı. Onun ölümü, yaşarken suskun taşıdığı çelimsiz bedeninde çok önceden başlamış, soyunun bu sonuncusunun ve yorgununun içine en başından büyük bir hünerle yerleştirilmişti ve ölüm durdurulamaz, fark edilemez biçimde onunla birlikte büyüdü. Öte dünyadan gelen bu ses bazen şairin en esrarengiz dizelerinde kendini duyuruyor, işte o zaman şiirin tam ortasında, aynı erken göçen Keats ve Novalis'teki gibi asla dünyevî olmayan o sarsıcı titreşim algılanıyordu. Sözlerinde ve dizelerinde bazen aynı anda tatlı ve karanlık, ruhanî bir tını ağır basıyordu, başka dünyalardan gelen kara bir keman yayının çekişi gibi, adeta gölgelerden kopup bu tarafa göçen ruhların konuşması gibi; çünkü:

"Sadece ölülerle haşhaş
yiyen, onlarınkinden,
en kısık sesi bile
*kaybetmez yeniden"**

* *Die Sonette an Orpheus* (Orpheus'a Soneler), 1. Teil, IX., *Gesammelte Gedichte* (Toplu Şiirler), Insel Verlag, 1962, s. 492.

Malte Laurids Brigge'nin başka bir ölüm üzerine o düzyazı ağıtı, *Requiem*'in beceriyle kaleme alınmış kasvetli dörtlükleri, önceden sezilen cenaze ayini ve kendi ölümüne çağrı değilse nedir? O, daha yıllar önce, ölümü içinde hissetti, ama hissedilen her şey gibi göklere çıkarıp onu yüceltti, trajedisi artık çınlayan matem hâline gelinceye ve ölümlülüğe uyarı bizzat ölümsüzlük oluncaya kadar şiire dönüştürdü. Ancak bizler, bu müzikten büyülenmiş, sevgiyle dinleyen bizler, farkında olmadan onun yaşamıyla birlikte içinde büyüyen ölümü sevdik ve bu az bulunur tatlılığı, bu mutluluk içinde kendini çözündüreni bir armağan olarak görüp keyfini çıkardık. Ancak bu ölüm, aniden kapanan bir kapı gibi şiddetle dünyaya çarptığında korkuyla fırladık, şimdi ise doğan boşluğu ve geride kalmışlığımızın zavallılığını görüyoruz şaşkınlık içinde.

Ama bu ölümle kavga etmek, onun erken ve acımasız olduğunu söylemek, hayır, bu Rilke'nin anlayışına uygun olmazdı. Rilke'ye duyduğumuz saygıdan dolayı, bu ölüm karşısında saygılı olmak zorundayız. Bu ölüm bizden her ne kadar dile gelmemiş şeyleri ve anlatılması mümkün olmayan ihtimalleri almış olsa da yüce bir imgeyi son ana kadar koruduğu için; manevî uğraş içindeki herkese yüksek bir garanti, tüm gençliğe büyük bir güvence olan Rainer Maria Rilke'nin anısı kusursuz biçimde sevgimizin önünde durduğu için; ruhun bütünlüğü ve varlığın saflığı sayesinde, şiirsellikten uzaklaşmış dünyamızda dahi şairin hâlâ mümkün olduğunu gösterdiği için yine de teşekkür etmeliyiz. O şair, Rilke'ydi, dudaklarındaki son nefese kadar şair kaldı ve matemimizin tek tesellisi, "Biz onu gördük!" diyebilecek olmamızdır.

Böylesine yüce, böylesine nadir bir olay karşısında matem bile alçakgönüllü kalıyor ve yakınma, şükran duygusu içinde yitiyor. Dolayısıyla yakınmayacak, aksine matemimizin tam ortasında onu yücelteceğiz ve nasıl henüz kapatılmamış mezarlara veda maksadıyla üç defa toprak serpiliyorsa, onun ar-

dından da mezara üç söz yığını insin. Ona geçmişimiz adına, şimdiki zaman adına ve henüz bekleyen zaman adına teşekkür edelim. Teşekkür edelim ona:

Sana övgü ve saygı, Rainer Maria Rilke, alçakgönüllülük ve sabırla zayıf bir başlangıçtan büyük bir mükemmelliğe eriştiğini gören geçmiş için – tüm gençliğe ve gelecekteki her sanatçıya örnek olsun!

Övgü ve saygı sana, Rainer Maria Rilke, en nadir ve en gerekli olanı, şair imgesini bir kez daha katıksız bir bütünlük ve arılık olarak gösterdiğin zamanımız için!

Sana övgü ve saygı, Rainer Maria Rilke, sonsuza dek tamamlanamayacak dil katedralinin inançlı taş ustası, ulaşılamaz olana duyduğun aşk için. – Övgü ve saygı sana, Alman dilinde kalıcı olan dizelerin ve eserlerin için!

Uzak Gece Rüzgârı kitabına aldığımız, "Modern Şiir" ve *Rilke'ye Veda* metinleri Almanca asıllarından Süheyla Kaya tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Kaya, Rainer Maria Rilke'nin şiir dizimizden yayımlanan başyapıtı *Duino Ağıtları*'nın da çevirmenidir.

İçindekiler

Sunuş
Rainer Maria Rilke: "Şiirden Bir Yaşam" İçin Kenar Notu *9*

R. M. Rilke'den Sonra *17*

1 / Uyuyan Kadının Gönlüne, Küçük Bir Armağan *23*
2 / İlkbahar Dönümü Gecesi *24*
3 / Robert Faesi ve Bayan Jenny Faesi İçin *25*
4 / Gece Düşünceleri *26*
5 / Prenses Bayan M(Adeleine) Von B(Rogluie)'ye *27*
6 / Gece Gezintisi *28*
7 / Sevenler *29*
8 / Akşamın Çocukları *30*
9 / İlkbaharın Lâneti *31*
10 / Sonbahar *33*
11 / Sonbaharın Bitimi *34*
12 / Nasıl da Mucize Beyazı Geceler Olur *35*
13 / Umut *36*
14 / Ruh Hâlinin Resmi *37*
15 / Önsezi *38*
16 / Sessizlik *39*
17 / Akşam *40*
18 / Yalnız *41*

19 / Bizden Öncekiler ve Biz *42*
20 / Çayırda *43*
21 / Pietà *44*
22 / Seven Kadın *45*
23 / (Bayan Fanette Clavel İçin) *47*
24 / Misafir *48*
25 / Müziğe *49*
26 / Bir İlkbahar Rüzgârı *50*
27 / Evvel Bahar *51*
28 / Sonbahar *52*
29 / Capri Kışından Doğaçlamalar *53*
30 / Geçicilik *63*
31 / Tanrılar Yürürler *64*
32 / Ciddiyet Saati *65*
33 / Apollon'un Kadim Gövdesi *66*
34 / Aşk Şarkısı *67*
35 / Baudelaire *68*
36 / Giriş *69*
37 / Sevgiliye *70*
38 / Geceleyin İnsanlar *72*
39 / Gelin *73*
40 / Kraliçe Deniz *74*
41 / Komşu *75*
42 / Hans Carossa İçin *76*
43 / Seven Kadın *77*
44 / Kış Kıt'aları *78*
45 / Hatıra *80*
46 / Öğlen *81*
47 / Sevenlerin Ölümü *82*
48 / Yalnızlık *83*
49 / "Rüyalarım Nasıl Da Çağırıyor Seni Çığlık Çığlığa..." *84*
50 / Okuyan *85*

Notlar *87*

Modern Şiir / Rainer Maria Rilke *97*

Rilke'ye Veda / Stefan Zweig *107*

9 786053 143260
ISBN: 978-605-334-326-0

Rainer Maria Rilke (1875-1926) Alman dilinin geçtiğimiz yüzyıldaki en önemli şiirsel doruklarından biri olan Rilke, ülkemizde de geniş bir okur çevresinin başucu yazarları arasındadır. *Uzak Gece Rüzgârı*, uzun yıllara yayılan şahsî bir Rilke okumasının biriktirdiği şiirsel hatıradan inceliklerle dolu bir kesiti bir araya getiriyor. İnsan varoluşunun çok katmanlı belirsiz anlamını ve dokunaklı çaresizliğini, her biri çağımıza özgü tragedyalar sayılan *Duino Ağıtları* ve *Orpheus'a Soneler* yapıtlarıyla didik didik eden Rilke'den "henüz kesinlikle söylenmemiş olan"a ulaşma yolunda "kendi derinliklerine inip kulak kabartan" elli lirik şiir. Stefan Zweig'ın, şairin ölümü ertesinde yaptığı, elinizdeki kitaba da aldığımız anıtsal *Rilke'ye Veda* konuşmasında belirttiği gibi "neredeyse imkânsız olanın, saf şairin … kristallerle sarmalanmış, anlamlı ve saydam" şiirleri.